RIIGIKOGU RAAMATUKANTSELEI E. W.

Tänast lehte 10 lehekülge

KAJA

Ilmub igapäew.

Toimetus, Tallinnas, Suur turg 16, kõnetraat 3-13, awatud l. 9 h. — l. 10 õhtul.
Hõfine wal wekord, „Uhiselu“ trükikojas, kõnetraat 1-80.
Talitus, Suurturg 16, kõnetraat 5-81. awatud l. 1/29 hom. kuni l. 6 p. l.
Abitalitused:
Tartus, Suur turg 8, 3. korral, Wiljandis, Tartu uul., Mooseri m., Pärnus, Rüütli uul. 41.
Peatoimetaja kõnetund l. 10—11 hom. kõnetraat 2-85.
Arijuhataja kõnetunnid kella 1/2 10—1/2 11 hom. ja 3—4 p. l. kõnetraat 5—81.
Aadress kirjawahetuseks: „Kaja“ Tallinn, postkast 28.
Teatawatam, jääwad kirjatähe päwitatakse ära, kui tagastamiseks postmarkisid juurdelisatud ei ole. Igale käskkirjale tuleb saatja nimi ja aadress alla kirjutada. Allkirjata tasunõudmine, kui käskkiri mitte alalise kirjasaatja poolt ei tule.

Kesknumbri hind 3 marka

Tellimise hind.

Postiga:		Ise ära wiies:	
1. kuu peale	75 mrk.	1. kuu peale	68 mrk.
3. „ „	225 „	3. „ „	204 „
6. „ „	450 „	6. „ „	408 „

Wälismaale 1 kuu peale 200 marka.
Aadressimuutmine 20 marka.
Tellimisi wõtawad wastu talitus, abitalitused oma tellimiste wastuwõtjad ja kõik Wabariigi postkontorid. Soomes, Saksamaal, Prantsusmaal ja mitmes muus wälisriigis wõtab iga kohalik postkontor „Kaja“ tellimisi wastu.

Kuulutuste hind:
Üks millimeeter ühel weerul: lehe esiosas 6 mrk teksti keskel 6 mrk., kuulutuse lõpul 3 mrk.
Kuulutusi wõtawad wastu kodumaal talitus, abitalitused ja agentuurid. Soomes — Suomanlehden Ilmoituskotimisto, Helsinki; Saksamaal ja Austrias — „Ala“ Vereinigte Anz. Gesellsch., Berlin, Krausenstr. 38/39. Lätis — Ed. Deubolz, Stubbu eela, Riias.

Nr. 259. Laupäewal, 29. septembril 1923. V. aastakäik.

!!! Uuendage aegsasti „Kaja“ tellimist 1. oktoobrist !!!

Palganõudmise läbiwaatamine töö-hoolekandeministeeriumis.

Töö-hoolekandeministeeriumi poolt 27. sp. kokkukutsutud koosolekul, millest osa wõtsid Tallinna suuremate tehaste juhatuste ja nende tööliste wanemate nõukogude, wabrikantide ühisuse, Eesti tööliste üldliidu, Tallinna linnawalitsuse, Harju maakonna, teedeministeeriumi ja kaubandustööstusministeeriumi esitajad, arutati tööliste palganõudmise küsimust.

Wabrikantide ühisuse esitaja hra K. Mauritz seletab pikemalt meie tööstuse praegust seisukorda ja näitab ära, et mete tööliste tööwiljakuse juures ei ole wõimalik tööliste palkade tõstmise peale üldse mõelda. Tema tähendab siiski, et mõnes ettewõttes wõiks siiski palkasid tõsta, kuid nõudmistega peaksid töölised otsekohe oma wabrikujuhatuse ees esinema, kes siis läbikaaluks, kas tööliste palkasid wõiks tõsta wõi mitte. Töö-hoolekandeministeeriumi tuleks wahekalitajana rahule jätta, sellepära, et kollektiiwselt palgakõrgendust ettewõtta pole wõimalik.

Tallinna linnawalitsuse esitaja hra Nogel tähendab, et praegusel ajal linnatööliste palkasid tõsta ei saa. Linnawalitsus wõiks palkade rewideerimist ette wõtta alles 1. jaanuarist 1924. a. uue eelarwe piirides.

Peale pikkade läbirääkimiste teeb töö-hoolekandeminister kokkuwõtte, milles näitab, et waewalt on küll loota lähemal ajal palkade tõstmist, tööandjad ütlewad palkade tõstmisest kategooriliselt ära. Minister leiab, et kokkulepet pole wõimalik saawutada ja lõpetab koosoleku. —ts.

Nõupidamine kaubandusministeeriumis tolli-tariifide uuendamise ja sisseweo piiramise otstarbel.

Eila oli kaubandus - tööstusministeeriumisse kutsutud tekstiil, naha ja tualettseepide tööstarid ja kaupmehed, kelle arwamist ministeerium soowis kuulda sisseweo tollide kõrgendamise kohta naha-, tekstiil- ja seebikaupade pealt.

Arusaadawalt erinesid tööstarite ja kaupmeeste arwamised wajaduse kohta, sisseweo tolli tõsta. Kaupmehed toonitasid, et kui meie wabrikud suudaksid head kaupa walmistada, siis wõiks tollitariifi kõrgendada. Praegu aga jäätawad mitmed kaubad headuse poolest mõndagi soowida. Paljuid kaupu meil üldse ei walmistatagi, nende sisseweo tolli oleks ülekohus tõsta jne.

Enam ühemeelsele otsusele jõuti seepide kohta, toonitades, et nende sisseweodu wõiks piirata, sest on selgunud, et Eestis walmistatud tualett-seebid wäljamaa omadega kõigiti wõistelda suudatwad.

Ka nahakaupade kohta jõuti tollikõrgendamise suhtes ligikaudsele ühisele arwamisele, et wõiks ehk sisseweodu tollide kõrgenduse abil kitsendada. Erinewatele seisukohtadele jäädi ainult riidekauba juures. Riidewabrikandid olekssid nõus garanteerima, et hinnad siseturul ei tõuse. Ei saadud aga kindlat wastust, kuidas nad kindlustaksid kauba wäärtust.

Sellega olekssid eelalgsed nõupidamised ja arwamiste kogumised lõppenud. Saadud muljetest on kaubandus - ministeerium arwamise saawutanud, et mõnede sisseweokaupade tollitariife tõsta tuleks. Niiüdsest peale algab ministeeriumis tehniline töö tollitariifi muutmiseks.

Ostan rukkid, otri, linaseemneid, eksport ja Pariisi wõid.
Müün: wõitünnisid, wõi soola, pergament paberit, margariini, mannat, riisi, suhkrut, sõredat ja pehmet nisupüüli, rukkipüüli, tangu, kruupe jne. jne.
Müük ja ostmine wäiksel ja suurel arwul.
Woldemar Juhansoni kaubanduse kontor — Tartus
Riia uul. nr. 55, telefon 100.

Tsirkus „KONTINENTAAL“
Täna 29. septembril
Haruldane maadluse päew.
I. Maadlus kuni wõiduni. Brilla maailma esim. — hiiglane Ursus Benetski (Tshehi).
II. Maadlus kuni wõiduni. Kaks musta waenlast. Bambula (Ameerika neeger) — Ambrosio de Susi (Afrika neeger).
III. Tigane (Eesti) — Tornow (Leedu).
IV. Otsustaw maadlus. Kristow (Eesti) — Maschka (Baierist).
Etenduse algus kell 8 õhtul. Maadluse algus kell 10 õhtul.

Kuidas jaapanlased Nõukogude-Wenemaa abiandmist wastuwõtsid.

Suure maawärisemise puhul Jaapanis ruttasid mitmed riigid kannatada saanud maale abi andma, nende seas ka nõukogude Wenemaa. Wladiwostokist saadeti aurik „Lenin“ toiduainetega Yokohamasse. Kuid sealsed Jaapani wõimud olid teada saanud, et nõukogude laewal peale toiduainete ka suurel arwul kommunistlikku kihutuskirjandust leidub ja ei olnud „lahke abitooja“ wastu mitte iseäranis lahked.

Kuidas „Lenini“ Yokohamas wastuwõeti, selle kohta kirjutab „Edasi“ järgmist:

Silmapilgul kui aurik kohale jõudis, wõtsid Yokohama sadama wõimud ja politsei kõik abinõud tarwitusele, et laewa sadamasse mitte lasta.

Aurik seisis poolteist miili kaldast eemal. Isegi neid, kellel selleks wiisad olid, ei lubatud kaldale. Ka laewale ei lastud kedagi. „Lenini“ kaitse seisis koos sõjawäe kaateritest, millised ööl kui päewal reidil wahti pidasid. Öösel walgustasid miinilaewad „Leninit“ kiirteheiljatega.

Sõjalväe juhatuse esitaja Wadsumowo, kes laewale tuli, tegi Wene wolimikule ettepaneku, anda kõik toiduained Jaapani sõjawäele, töötades, et wiimane need elanikkudele wälja jagab. Wene esitaja awaldas soowi selles asjas läbi rääkida Jaapani kannatada saanud elanikkude komitee esitajatega. Seda läbirääkimist ei lubatud. Siis nõudis Wene esitaja Yokohama linna kubberneriga kokkusaamist. Sellest lubati kubernerile teatada.

Kuid kell 8 õhtul samal päewal ilmus polkownik Takeda, tuntud Kauge-Ida interwentsioonioegse kapteni Sibutshi saatel laewale ja luges tõlgi läbi ette Tokio walitsuse käsu aurik „Lenini“ wiibimata lahkumise kohta Yokohama sadamast, ilma õiguseta Jaapani territoriaal wetesse sõita. Palwe, anda kirjalikku käsku, liikati tagasi. Awariku nina ette seati dreadnought.

Miinilaewade saatel sõitis „Lenin“ lahtisele merele. Ameerika laewastik saluteeris meie lahkumisel, Jaapani oma aga waikis.

Sõjawäe mundrikawa wäljatöötamise raskused.

Teatawasti on wabariigi kaitsewäele uue mundri soetamise wajadus muutunud iisma tarwilikeks. Näib ju sõjawäe munder mitmeti ebaühtlane ja mitmetlaadi, eriti wormi-palitute poolest. Mitmed ohwitserid kannatawad näiteks liihikesi Inglise palituri, teised pikki wenekaegseid. Natsawäel on oma algatusel wäljatöötatud munder. Isegi pagunid on ohwitseridel kahesugused.

Kõiki neid asjaolusid silmaspidades moodustati sõjaministeeriumis mõni aeg tagasi erikomisjon, kes uue mundri kawad pidi wälja töötama. Niiüd on komisjon juba hulga nädalaid pea igapäew koos istunud, kuid, nagu kuuleme, ei olewat tööl seni kuigi wiljakat tagajärge olnud. Tundub, et töö nii korraldatuna ülejõu käib. Otsused, mis ühe ehk teise mundri osa kohta täna wastu wõetakse, muudetakse homme ümber, mõni keeruline küsimus jäetakse lahtiseks. Tellitakse müütside ja pagunite proowe, küll Rootsist, küll Itaaliast. Isegi sõjaministrit tellitud Genfist kojutulles mõnda „proowi“ kaasa wõtia. Walmistatakse igasugueseid proowimundreid, mis hulga kulu nõuab. Seni olewat mitmekordse ümberotsustamise järgi suudetud ainult müütsi küsimuses kokku leppida: müüts kombineeritud Itaalia ja Schweitsi sõjawäe omadest.

Narwa maantee 13
end. „APOLLO“ ruumis

Awamiseaastahooaja kordamine!
Pühapäeval, 30. septembril s. a. kl.
Kaasi teatri
KAJAKAD
Narwa maantee 13.
end. „APOLLO“ ruumis

Balti riikide rahaasjanduse konwerents.

Konwerents astub kokku Tallinnas 16. oktoobril. Konwerentsist wõtawad osa Eesti, Läti, Soome ja Poola walitsuste esitajatena riigipankade juhatajad.

Konwerentsi eeltöödest wõtawad praegu osa rahaminister hra G. Westeli juhatusel riigipanga direktor L. Sepp, N. Köstner, A. Sack ja H. Schulmann.

Päewakorras on riigipankade wastastikuse informatsiooni küsimus, keskpankade lähedase koostöötamise tarwiduse küsimus, kaubanduslise läbikäimise hõlbustamine ja laenu ning diskonto politika ühtlustamine tulewikus.

Inglisekeelne raamat Eesti üle.

Inglise konsuli hra Leslie aruanne Eesti majandusliste ja tööstusliste tingimiste üle on Inglismaal trükis awaldatud. Aruanne käib aja kohta 1922. a. juunist kuni tänawu juunini.

Ühe otsustatud lahingu järel.

Passiivse wastupaneku lõpp Ruhris.

Wiiekümne aasta eest rewolutsiooni teerus wõrsunud noort Prantsuse wabariiki terwitasid sakslased sellega, et nad temalt ära kistusid loodusewarade poolest rikkamad prowintsid — Elsassi ja Lorraine ja nõudsid prantslastelt sisse 5 miljardi frangilise sõjakahjutasu. Oli selge, et noor Prantsuse wabariik seda alandust kergelt ära ei unusta. Waen hõõgus põues, koguti jõudusid nii Prantsusmaa kui Saksamaa pool, kuni lahti läks wõitlus, millesse terwe maailm kaasa kisuti.

Ei saa wist kergi salata, et sakslased olid selleks wõitluseks paremini ettewalmistatud kui prantslased. Peale selle, kui raudsel kantsleril Bismarckil korda oli läinud Sakla riikisid ühe keisri krooni ja Preisi riigi sestkostmise alla ühendada, kaswas Saksa keisririigi wõim nii majandusliselt kui sõjaliselt imekspanemiswäärilise kiirusega, nii et Saksamaa maailmakaubanduses Inglismaale suureks wõistlejaks sai ning Saksa sõjariistade tärinat ja kannuste kõlinat igal pool maailmas hoolega tähele pandi. Saksa organiseerimiswõime ning töökarmastus olid suurepärast wilja kannud, oli loodud nii majandusliselt kui sõjaliselt suurejooneline organisatsioon, millega rehkendada tuli.

Kuiwõrd siin demokraatline kord, mis Prantsusmaal ja Inglismaal walitses, kaastegew on, ja siiüdi isewalitsusline kord, mis Saksamaal wõidukäigul oli, peab kõrwaliseks küsimuseks jääma, kuid Saksa rahwa õnnetus oli see, et tal puudusid juhid, kes seda rahwa jõudu targalt ja otstarbekohaselt, rahwa huwide kohaselt, ära oleks osanud kasutada, kuna aga prantslased ja inglased selles suhtes palju õnnelikumad olid.

Nüüd, kus Saksa walitsus ametlikult teatanud, et üks lahing kaotatud on, nimelt passiiwse wastupanekuga peetud lahing Ruhris, on Saksa rahwal jälle põhjust, oma raudset kantsleri taga nutta, sest tema tagasitõrjumise järele walitsuse tüürilt on Saksa riigilaew hulkunud kui tüürita merel ning Saksa rahwas on läinud kaotuse juurest kaotuse juure. Wõtame ainult wiimase aastakümne ja meie näeme, kuidas oma juhtide lühinägelikkuse tõttu Saksamaa Belgiasse sisse tungib ning sellega juba esimestel sõjapäewil enese wastu mobiliseerib Inglismaa ja kutsub wälja pahameelt kõigis maailma demokraatliselt mõtlewates ringkondades; kuidas ta oma metsiku weealuse sõjaga wägewa Atlandi taguse wabariigi waenlaste leeri awatleb, kuidas ta sõda kaotades terwe oma sõjawarustuse ja laewastiku wälja annab ning kõike seda arwesse wõtmata jättes tõrgub täitmast enese peale wõetud kohustusi, mis wiib Ruhri okkupatsioonini. Seal alustatakse paljakätega wõitlust, mille tagajärjed läbinähtawad, seda wõitlust peetakse suure hooga, järjekindlusega ja püsiwusega, selle peale kulutatakse muinasjutulisi summasid, (Saksa presidendi üleskutses nimetatakse 7000 biljoni wiimasel nädalal), kuid praegusel ajal ei otsusta sõjakäiku mitte moraalne warustus, waid materjaalne, ja sellepärast peawad nüüd sakslased jälle, peale selle kui riigimajandus rusudesse on muudetud, sõjakäigu lõpetatuks tunnistama ning kapituleerma. Siiamaale ei lubatud sakslaste poolt mingisuguseid läbirääkimisi prantslastega enne pidada, kuni Ruhr wabastatud ei ole, nüüd kapituleeritakse ilma ühegi tingimiseta, president ja walitsus kinnitawad ainult pühalikult, et nemad Saksa maapinnast ühtki tükki käest ei anna, kuid ka see on ainult sheft.

Sel ajal kui jahtide punduse Saksamaa kaotuselt kaotusele sammub, on Prantsusmaal ja Inglismaal, kelle peale wõitluse pearaskus langes, kaugelenägijad juhid, esimeses Poincaré, teises Lloyd George, kes tekkinud olukorras alati kõige kiiremalt orienteeruda suutsid ning õige tee oskasid walida. Heade poliitiliste matemaatikeridena rehkendas nii üks kui teine ilmasõja algul juba, et wõitlus liitlaste kasuks peab lõppema, kuigi sõjawarustuses sakslastele tükk maad oli järele jõuda, inglastel aga sõjawägi uuesti luua tuli, kuid nii üks kui teine leidis, et wõitlus paratamata pikale wenib, ning selle järele seati ka sammud. Kindlas teadwuses ja usus, et wõit liitlaste pool, ei suutnud siis kohutada sakslaste wõidud ja kordaminekud. Kui Saksamaa lõpuks Wilsoni kaudu rahu palus, siis ei jäänud tookordne Prantsuse peaminister Clemenceau ühtki abinõu kasutamata, et seda rahu ka kindlustada. Raske wõitlus nõudis lõpuarwet, see pidi Saksamaale lunasse ja lihasse lõikama, et seda ka tõesti rahulikul teel teha, selleks oli tarwis Saksamaa wastupanujõud täiesti murda, temalt sõjariistad käest ära wõtta, mis wiimase peensuseni läbi wiidi. Kui targalt see tehtud oli, kuiwõrd kaugelenägelikult siin talitati, selle üle wõib alles nüüd otsustada. Kahekasuuline wõitlus Ruhris nõudis ainult mõnisada ohwrit, aga kui suur oleks olnud ohwrite arw, kui Saksamaal sõjariistad käes oleks olnud!? Ka ei olnud asjata, et Prantsusmaa Washingtoni konwerentsil sõjawägede wähendamist soowitatud kujul ei olnud nõus läbi wiima. Oli põhjendatud kartus, et sõjalist jõudu weel tarwis läheb.

Wõitlus, mille Prantsusmaa Ruhris alustas, ei olnud iseenesest kerge. Asudes Ruhri, kohtasid prantslased kohaliku rahwa hulgas kõige suuremat waenu enese wastu. Ametiasutused tõrkusid walitsemise ülesandeid täitmast, raudteed jäid raudteelaste „passiiwse wastupaneku" tõttu selsma, töösutusasutused sulgusid ukse ning Prantsuse sõjawäel tuli pärts tõsist sissisõda pidada elanikkudega, kes ei jätnud juhust kasutamata, et Prantsuse sõduritele kallale tungida; see kõik tegi seisukorra wäga raskeks, ning prantslastele tarwilikku sisi oli wõimalik ainult päris tühisel määral wälja wedada. Seisukorra tõsidust iseloomustab weel see, et Ruhri okkupeerimise küsimuses prantslastel tõsised lahkuminekud tekkisid oma paremate liitlaste—inglastega. Kuid Poincaaré ei kohkunud, prantslastel oli tarwis äralõhutud maakondi ülesehitada, mis hiigla kulu nõuab, kusjuures Prantsuse eelarwes nii kui nii miljardilised puudujäägid on, sakslased täitsid aga oma kohustusi wäga korratult, sellepärast ei jäänud prantslastel muud teed üle, kui mõjuwaid tagatisi muretseda, et sakslased oma kohustusi täidaks.

Kui sakslane selle peale passiiwset wastupanu paljaste kätega algas, siis pani ta suuri lootusi nende lahkuminekute peale, mis okkupatsiooni eel inglaste ja prantslaste wahel olid. Hiljutine Prantsusmaa ja Inglismaa peaministrite kokkusaamine kustutas siin wiimase lootuse helgi, millele allatwandumine kiirelt järgnes.

Saksamaa tuleb selleşt wiimaseşt wõitluseşt wälja halwemas seisukorras, kui peale maailmasõja lõppu. Nagu ilmasõja järelgi, wõtawad toitlusrahutused maad, ning rewolutsiooni tont tõstab kahelt poolt korraga pead, kuid lisaks sellele on riigimaandusest järele jäänud ainult rusud, tööta tööliste hulk kaswab iga päewaga, Saksa rahwamajanduse üks tugewamatest teguritest — tööstus on soodsa turu konjunktuuri kaotanud ja nüüd on selle kättewõitmine raskem, kui ilmasõja lõpul. Krediidi mõttes on Saksamaa aga wiimase usalduse kaotanud: kui jaanuris Saksamaal weel lootust oli oma kohustusi rahwuswahelise laenu abil täita, siis on nüüd igasugune wõimalus selleks wõetud. See kõik on Ruhri sõja tagajärg.

Reparatsioonide tasumine on Saksamaale weelgi raskemaks muutunud, tal tuleb enne, kui ta midagi maksta jõuab, hiigla jõupingutusi teha, et oma riigi majandust karkudele upitada, mis palju aega wõib wõtta.

Loomulik, et sarnasel juhtumisel prantslased ei mõtlegi Ruhrist lahkuda. Ruhr jääb prantslaste kätte, kahekasuuline häwitawa sõjaga ei ole küünewäärtki kasulikku kätte saadud, kuid kaotused on äraarwamata suured.

E. J.

Nõudke ainult tuntud
Prow. H. Jürgens'i
Bor-Thymol seepi.
Kaubamärk „Pesew laps"
Kõik sarnadused tõrjake tagasi
Kõrgemas headuses tualetiseep: wistrik' lude, tedretähtede, päewitusje põlend ja ülelilgse higistamise wastu, teeb naha sledaks ja walgeks. Müük apteekidess rohu- ja teistes paremates kauplusie.
Londonis suure kuldmedaliga kroonitud.

Igale suitsetajale olgu teada, et Eestis kõige paremad paberossid on „Eva" ja „Salon" Nõudke igalpool. O-ü. „Tubak".

Piibumeestele on „Laewa tubak" on jälle igalpool saada.

Wangimaja Kessolain saarele.

II.

Seda kõike nähes, tulime akad. Polestshukiga ühesugusele otsusele, et paremat kohta sunnitöölistewangimaja ehitamiseks ei wõi olla, kui Kessо saar ja kui parema käes, siis paremat enam ei otsita.

12. juunil 22. a. kandsin oma põidu tagajärgedest kohtuministrile kirjalikult ette, kes 28. juun. 22. a. nr. 2046 all wabar. walitsusele ettepanekuga esines, et komisjon moodustataks selle asja läbiwaatamiseks.

5. juulil 22. a. otsustas wabariigi wälkilsus moodustada erikomisjoni tulewase sunnitöömaja asukoha leidmiseks järgmises koosseisus: esimees wangimajade peawalitsuse ülem, liikmed: haridusnõunik Polestshuk ja põllutöö-, tööde- ja tööstusministeeriumide esitajad.

25. juul. 22. a. ästus nimet. komisjon kokku, ja otsustas asja edasi lükata, kuni geoloogilised uurimised ei ole selgeks teinud kiwilademete paksust, tema omadusi ning wäärtust ja wee rohkust: Kessolaidus, Lõõtsal — Muhumaal ja Mustjalas — Saaremaal.

10. augustil 22. a. nr. 7270 all kandsin kohtuministrile inseneride Wolmeri ja Krassi käest saadud andmed, mille põhjal geoloogilised uurimised Kessolaidus läheksid maksma 1 miljon marka. Akad. Polestshuki teadete järele olla geoloogilised uurimised Kessolaidus ja terwel Saaremaal Wene walitsuse ajal toime pandud ja selle üle paksud kirjutatud, nõnda et uut uurimist ette wõtta waja ei oleks. Kuida jätkub wõiks saada Petrogradist geoloogia instituudist, mille saamiseks wälisministeerium Kessolaidus määramata ajaks. Raamatut umbi poole pööras.

14. augustil 22. a. nr. 2040 kandis kohtuminister selleşt wabariigi walitsusele ette, kes otsustas 6. septembril 22. a. kohtuministrile ülesandeks teha, kui aja jooksul wabariigi walitsusele sunnitwangimaja kohta kindel ettepanek teha.

15. septembril 22. a. nr. 2046 all andis kohtumin. minule käsu, kiires korras erikomisjon kokku kutsuda ja ilma geoloogiliste uurimisteta küsimus ära lahendada.

20. septembril 22. a. astus erikomisjon kokku ja otsustas ime sunnitööwangimaja asukohaks soowitada Kessо saart.

25. septembril 22. a. nr. 2046 all tegi kohtuminister wabariigi walitsusele järgmise ettepaneku, mida wiimane kinnitas: määrata Kessolaid (Shildau saar) ehitatawa sunnitööwangimaja asukohaks ja kohtuministrile ülesandeks teha sunnitöömaja ehitamiseks tarwilikkude eeltööde tegemisele asuda.

12. oktoobril 1922. a. nr. 7270 pööras kohtuminister põllutööministri poole palwega, Kessо saart wangimajade peawalitsusele üleanda, selleks komisjon moodustada ja senistele saare elanikkudele, wäljaarwatud tuletorni teenijaid, wõimaldada uued asukohad wäljaspool saare piirkonda.

27. jaanuaril 1923. ilmus „Päewalehes" nr. 25" kirjatükk allkirjaga H. A., mis sunnitööliste wangimaja ehitust Kessolaius ebaõnnestunuks nimetab jne. Selle kirja peale wastasin mina 3. weebruaril 1923. a. „Waba Maas" nr. 28/1227.

17. märtsil 1923. a. ilmus „Päewalehes" iihe endise wangimaja ülema juleşt pikem kirjatükk, mis niisamuti Kessolaidu sunnitööliste wangimaja ehitust hukka mõistis. Selle kirjutuse peale ei leidnud mina tarwilikn olewat wastata, seşt mehega, kes minu peaaegu igapäew nägi ja minuga räägis ja kellel selle peale waatamata nii palju kodanlist julgust ei olnud, et oma mõtteid otsekohe awaldada, pealegi oli artiklil intriigi maik juures, mina ajalehtede kaudu polemiseerima ei hakanud.

22. märtsil 1923. a. käisin jääd mööda teist korda Kessolaidus, kus komisjonist osa wõtsin, et saare elanikkudele, kes omale põllutööministeeriumi korraldusel Wana Wirtsu ja Saastna mõisateşt Läänemaalt uued kohad juba kätte saanud, hoonete ja ümberkolimise eest tasu kindlaks määrata. Kokkulepe saawutati koha peal.

Ehk kiill wabariigi walitsus otsustanud oli Kessolaidu wangimaja ehituseks tarwilikkude eeltööde tegemisele asuda, paistis mulle wäga kardetaw olewat uurimata töole hakata. 22. märtsil saarel wiibides ja saare elanikkudelt küsides, kas on sealt kiwa wõlja weetud ja kui palju, ütlesid wiimased, et wäljaweetud pole siit midagi, ja kui palju seal kiwa on, nemad ei tea. Saare keskpaigas asuwa kimka kohta jain waatuse, et seal kruus olla. Küsisin kas allpool kruusa on kiwilademeid, öeldi et ei tea. Antude kohta, mis idapool mere äärest, selebasid elanikud, et seal olla „Suur Töll"*) istunud jne. Ühe sõnaga, saare elanikkude jutt äratas minus niisugust umbusaldust ja kartust ja sundis mind järelmõtlema, kuhu ma selle häbiga lähen, mis mind wõiks tabada, kui saare peal kiwilademete asemel kruusalademed on. Siin langeks minu peale niisugune wastutus, mida ma kanda ei suudaks. Ei jatkunud muil julgust eeltööde tegemisele ja plaanide walmistamisele asuda. Et ettewaatus tarkuse ema olla, siis kandsin selleşt kohtuministrile ette; otsustati tänawu suwe jooksul wangide tööjõuga ühe asjatundja juhatusel saarel uurimise tööd toime panna. Uurimise tööd algasid 1. juulil s. a.

27. juulil s. a. käisin kolmat korda Kessolaius, et seal toimepandawaid uurimise tööd waadata. Selgus, et terwe saar on üks kiwirüngas, kus seda materjaali nii palju leidub, et julgesti wangimaja ülesehitada ja kiwitöösturite wabrik sisseseada wõib, milles wangidele määramata ajaks tööd jatkuks. Kollase pae kihid on 3 jala sügawuseni 2—4 tolli paksud; siis algawad 6—12 tolli paksused kihid kuni 1 süllа sügawuseni, kus kollane paas lõpeb ja sinine paas 10—12 tolli paksustes kihtides algab. Puurituid oli 34 jala sügawuseni, kus puurkaew weelgi edasi jatkub. Kruusa all, mida saare keskpaigas 6 jala paksune kiht, puhkawad kiwilademed. Kõikidest saare peal leitud kiwisortidest walmistati proowid — 5 tsentimeetrilised kuubikud, misuguseid proowe geoloogidele ja kiwitöösturitele näidatsin. Wiimased on kinni headusest otse üllatud ja arwatawad, et kui ta ennast poleerida laseb, siis meil Itaalia marmori enam waja ei ole. Akad. Polestshuk ütleb, et kiwid ennast poleerida lasewad. Uurimine lõpetati 15. augustil ja läks maksma üihe miljoni asemel, mida ettewõtjad nõudsid, ainult 77.000 marka.

Selleşt kõigest kandsin ühes koha peal kokkuseatud aktidega kohtuministrile ette, kes esines 21. augustil nr. 7270 wabariigi walitsusele ühes kiwiproowidega ja ettepanekuga: Kessolaid lõplikult sunnitööliste wangimaja ehituspaigaks kindlaks määrata. Wabariigi walitsus kinnitas 22. augustil s. a. kohtuministri ettepaneku. Otsused on „Kodanikus" kirjutuses ülesloetud. 3-das punktis on „Kodanik" juurelisanud „miskisuguste" metsawäärtuste wäljamaksmiseks kuna walitsuse otsus lihtsalt käib: metsawäärtuste wäljamaksmiseks.

Arwan, et „Kodanikul" nüüd küllalt selge peaks olema „siiski mis põhjustel" Kessolaid sunnitööliste wangimaja asukohaks walitud.

Edasi küsib „Kodanik", kas riigimajanduslikult on õige aeg käes sunnitööwangimaja ehitamiseks jne. Selle peale wastame, et riigikogu liigeteşt moodustatud eelarwe komisjon, arutades wangimajade 1923. a. eelarwet, minule ülesandeks tegi, wiibimata wäljatöötada kindel wangimajade ehituskawa.

Ka see kawa, mille esitasin kohtuministrile 16. mail s. a. nr. 2900 all, nägi ette Kessolaidu wangimaja ehituse.

Kui suur tähtsus on riigimajanduslikult wangide töödel, mille arenemist meil praegused wiletsad wangimajade ruumid kõigiti takistawad, ja mis uute ajakohaste ehitustega kõrwaldataks, näitab järgmine kirjeldus wangimajade peawalitsuse tegewuseşt.

Wangide töid hakkasin organiseerima 1919. aastal ümbertõlgitud ja wangimaja ülematele juhtnööriteks kättesaadetud Wene seaduste põhjal. Rewolutsiooni ajal olid wangimajades kõik tööriistad kui ka materjaalid ärahäwitatud, nii et kõik sisseseaded uuesti muretseda tulid. Selle tarwis laenas riik 30.000 marka, millega tööle hakkasime. Esialgu läks asi wäga wisalt, kuid aegamööda muntus tegewus intensiiwsemaks, ning praegu wõib röömuga selle töö põllu peale waadata. — 1919. aastal oiid wangid wäljatöötanud ühes riigi ja wangimaja osadega 315.485 marka, 1920. a. 3.286.282 mrk., 1921. a. 6.707.607 mrk. ja 1922. a. 12.112.408 mrk. Jookswal 1923. aastal on tänase päewani wäljatöötatud 12.000.000 ja aasta lõpuks on arwata weel umbes 6.000.000 mrk., seşt aasta lõpul edenewad tööd ikka jõudsamini, nii et üldsisetulekuks umbes 18.000.000 wõib arwata. Riigi poolt 1919. aastal antud 30.000 mrk. on riigi kassale tagasi makstud, niisamuti ka 500.000 mrk. mis matsatöötuse organiseerimiseks oli antud.

(Jõgeweb.)

*) „Suur Töll" on saarlastel teejaana, mis meil mannermaal „Malewipoeg".

Päewaundised.

Uus korraldus kruntide eraldamisel põllumajanduslisteks eriotstarbeteks.

Eraldamine wõib sündida ainult põllutööministri nõusolekul.

Kruntide eraldamine põllumajanduslisteks eriotstarbeks sündis waremalt põllumajanduse- ja maakorralduse peawalitsuse omawahelisel kokkuleppel ning wastawad maa-alad selleks eraldas ja kinnitas planeerimise peakomisjon. Kuna sarnane kord küllalt hästi ei wõimaldanud eriotstarbe kohasust ja sündsust koha peal äramäärata, on põllutööminister selles asjas uue korra maksma pannud. Uue korra järele jääb põllumajanduslikeks eriotstarbeks kohtade eraldamise algatus põllumajanduse peawalitsuse kätte, kes wastawa ettepanekuga, milles äratähendatud peab olema krundi suurus, asukoht ja kasutamise otstarb, maakorralduse peawalitsusele esineb. Wiimane esitab oma seisukoha ja ettepanekud põllutööministrile, kelle otsuse kohaselt planeerimise peakomisjon krunti wastawalt eraldama peab. Ka endises korras wäljaplaneeritud kuid senini kinnitamata kohti ei wõi planeerimise peakomisjon enne lõpulikult kinnitada, kui selleks põllutööministri poolt luba saadud on.

Nimetatud korraldus on maksew ainult põllumajanduslikeks eriotstarbeks eraldatawate maa-alade kohta,, kuna kõiksugu teiste sellesihtlikste ja omawalitsuste asutuste tarwis maa-alade eraldamine seni makswa korra järele jõunib.

Uued 500-margalised walmistamisel.

Liikwele lastakse uued rahad tulewa aasta algul.

Kuna osa praeguseid 500-margalisi paberirahasid juba katkenud on ja nende seas suurel määral wõltsituid leidub, kawatseb riigikassa lähemal ajal uute 500-margaliste trükkimisele asuda. Kõik tarwilised eeltööd trükkimiseks on tehtud. Rahapaber on walmistatud Saksamaal, Kölni linna lähedal asuwas suures paberitehases ning on oma kõwaduse ja wastupidawuse poolest wäga hea.

Riigi trükikojaga tehtud sellekohase lepingu järele on wiimane kohustatud andma rahasid 1. detsembrist alates, kusjuures wiimased rahad tulewad 1-seks weebruariks riigikassale üle anda.

Uued rahad tõotawad joonistuste järgi õige nägusad tulla. Nende eeskiljele on paigutatud Toompea loss waksali poolt küljest waadatuna.

Uued 100-margalised lastakse liikwele.

Riigitrükikoda on hiljuti lõpetanud uute 100-margaliste trükkimise ning walmistatud rahad riigikassale üleantud. Uued rahad lastakse liikwele käesolewa aasta lõpupoole. Wälimuse järgi on rahad õige kenad, nende eeskiljel on rahaministeeriumi kujutus aset leidnud.

Graafilised albumid Eesti kohta.

Tulewal aastal kawatseb riigi statistika keskbüroo graafilised albumid Eesti kohta wälja anda, milledes terwe Eesti majandusline elu, põllumajandus, haridusolud, terwishoid ja teised alad diagrammide ja kartogrammide abil pildistatud oleks.

Neid graafilisi albumisi kawatsetakse trükkida suuremal arwul ning laialilaotada wäljamaal Eesti olude tutwustamiseks. Siseriigis oleks nad tähtsad koolidele, igasugu haridustelistele asutustele, riigiasutustele ja teistele asjast huwitatud isikutele.

Piiritust augustikuus müüdud 5.179.356 kraadi.

Aktsiisi peawalitsuse andmetel on augustikuus üldse müüdud piiritust 5.179.356 kraadi. Sellest nimeliste lubade järgi 2.246.125 kraadi, restoranidele 331.796 kr., mitmesugusteks otstarbeteks 354.148 kraadi, piirituse jätiseid 21.616 kr. Kokku sisemaa tarwitus 2.955.687 kraadi. Wäljamaale on müüdud 5.179.356 kraadi, s. o. ligi 2 miljoni kraadi rohkem kui eelmisel kuul (juulis — wäljamaale 3.973.632 kr.). Denatureeritud piiritust müüdi augustikuus 11.160 toopi, s. o. kõige suurem hulk, mis kunagi waremalt müüdud. Eelmise kuuga wõrreldes on sisemaa müük ümmarguselt waarisaja tuhande kraadi wõrra suurenenud.

Wene esitus Saksamaal kodusõda organiseerimas.

ETA. „Worwärts" 25. sept. kirjutab: „Wiimastel päewadel on Berliini poliitilise politsei õige suure tähelpanuwäärilisi leidusi teinud: on awalikuks tehtud kaks sõjariistade ladu, mida kohalise Wene esituse ametlikud orgaanid Saksa kodusõja otstarbeks siia soetanud. Kahes salaladus leidus 13 kerget ja 7 rasket kuulipildujat, 1 miinipilduja ja hulk tagawaraosasid ning laskemoona nende jaoks. Asjasse segatute ülekuulamisel on selgunud, et nimetatud sõjamaterjaal nõuk. Wene sõjawäelise attaschee korraldusel on muretsetud. Seni on kolm arreteerimist ette wõetud, nendest üks kommunistlise noorsoo organisatsiooni liige. Mis puutub aga peasüüdlasse, Wene sõjawäe saadikusse Petrowisse, siis wõib siin muidugi ainult diplomaatlikul teel samme astuda. Praegusel juhtumisel on palju sarnadust nowembril 1918. a. ilmsiks tulnud Joffe looga. Ta näitab, et kõikide Wene ametliste kinnitamiste peale waatamata ikkagi weel tõmmatud pole lahutusjoon kolmanda internatsionaali ja Wene walitsuse wahel, ka mitte seal, kus kommunistliseks mässuks ja kodusõjaks ettewalmistusi tehakse. Wene sõjawäe saadiku Petrowi tegewiis on Rapallo lepingu ränk rikkumine."

E. R. Muuseumi loositähega wõidate
500.000 mrk. ainult 50 m. eest.

Hulgalised kommunistide arreteerimised ja mahalaskmised Wenemaal.

„Dni" teatel on Moskwas arreteeritud 6 kommunisti kubermangu parteikomitee liikmetest, 11 kommunisti reameest, kes partei keskkomitee kantseleis kominternis tegewad olid, ja 35 kommunisti töölist. Hulgalisi kommunistide arreteerimisi on terwes Moskwa kreitsis ja tööliste linnajagudes ettewõetud. Dshershinski kinnitab, et Moskwa kontrrewolutsiooniline organisatsioon olla likwideeritud. Suurem jagu tegelastest olla tabatud. Prowintsis otsitakse hoolega Moskwa kontrrewolutsioonilise organisatsiooni osakondi. Öösl wastu 20. septembrit saadeti Hodõnka wäljal surmaotsus täide 27 punatwäelase kallal, keda rewolutsioonilise tribunaal distsipliini rikkumise pärast surma oli mõistnud. ETA.

Uus üllatus.

Reuterile telegrafeeritakse Korfust: Linn anti täna greeklastele üle. Greeka kodanlik administratsioon on saarel jälle sisse seatud ja linnas walitseb täielik kord. Itaallaste wastu ei wäljendatud mingisuguseid ähwardusi. Seda suurem aga oli elanikkude üllatus, kui neli Itaalia dreadnoughti ja seitse miinihäwitajat täna keskpäewal uuesti linna ette nähti ilmuwat. Itaalia sõjalaewade uuesti ilmumise põhjus on teadmata.

Kuttu rikkaks saab E. R. Muuseumi loositähe omanik;
50 m. eest saate 500.000 marka.

Greeka jämeda ülekohtu ohwrina.

London, 27. sept. (ETA.)

Ateenast telegrafeeritakse: Suurt üllatust tekitas siin teade, et saadikute konwerents on Greeka poolt Schweitsi panka makstud 50 miljoni liiri Itaaliale määranud. Siin walitseb üldine arwamine, et Greeka on jämeda ülekohtu ohwriks saanud, sest Greeka walitsus olla kõik teinud, mis tema wõimuses seisis, et Janina mõrtsukatöö tegelasi kätte saada.

Selguseta seisukord Bulgaarias.

Seisukord Bulgaarias on ikka weel selguseta. Bulgaaria saatkond Roomas liikab ümber sõnumе peaministri Zankowi tagasiastumisest ja kuningas Boris'i troonilt lahkumise kawatsusest.

Milano sõnume järgi on Orient Expressi rong Sofias kinni peetud, sest Bulgaaria kommunistid olla raudtee, mis Türgimaale wiib, ära lõhkunud. ETA.

Wiljasaak läinud aastast wäiksem.

„Petrogr. Prawda" 26. sept. kirjutab wiljasaagist Petrogradi kubermangus: „Üksi põld ei anna üle 41 punda tiinult. Mõnes kreisis langeb saak 18. p. peale tiinult. Üldse on wiljasaak wäiksem möödunud aasta saagist." ETA.

Koosolek ühispiimatalitusle arendamiseks

peeti 28. sept. Tallinnas „Estoonia" teaatrimaja punases saalis Eesti põllum. keskseltsi korraldusel.

Ilmunud oli üle maa lähemalt kuuekümne ühispiimatalituse esitajad, peale selle weel suurel arwul meierisi.

Koosoleku awas E. p. keskseltsi sekretäär agr. Fürmann, toonitades ühispiimatalituste tähtsust meie põllumajanduses.

Koosoleku juhatajaks walitakse Hendrikson Leebikust ja sekretääriks p. keskseltsi asjaajaja J. Rist.

Ühistegelise liidu esimees A. Kask kannab ette ülewaate ühispiimatalituste seisukorra üle ühistegewuse liidu rewidentide poolt kogutud materjaalide põhjal ning käsitab ka kapitaalide korraldamise küsimust meie ühispiimatalitustes.

Ühistegewuse liidu rewidentide rewideerimise andmetest paistab, et meil suur hulk ühispiimatalitusi weel õige koduselt asju ajawad. Arwepidamine ei wasta ajanõuetele, töötuse raamatut ei peeta, samuti puudub waranduste nimekiri jne. Niisuguse asjaajamise juures on arusaadaw, kui äkki selgub, et ühisus kahjuga on töötanud; tekiwad omawahelised hõõrumised, sest ilma töötuse raamatupidamiseta on wõimata liigetele saaduste eest õiglast tasu maksta. Siis ei ole kapitaalide koondamist küllalt õiglaselt korraldatud. On ühisusi, kus lehma pealt osamaksu üks ehk wiis marka wõetakse; eelarwe puudub ja töötuse kulu on tegelikult suurem; kui see ette on nähtud jne.

Piimatalituse instruktor Emblik teeb ülewaate ühispiimatalituste tehnilisest seisukorrast. Puhtuse puuduse all kannatawad suurem osa meie ühispiimatalitustest, mis wõi headuse peale mõju awaldamata ei jäta. Paljude meiereide hooned on niiwõrd halwasti ehitatud, et seal eeskujulist puhtust wõimata pidada. Põrandad ei ole hästi tsementeeritud, on praguseд ja lagunenud. Mustawee jaoks ei ole põrandaalust kanalisatsiooni. Mustawee aukudest tuleb alaliselt halba lõhna meierei ruumidesse, mis omakorda wõi maitse ja hinna peale halwawalt mõjub. Meieritel tuleks alaliselt hoolt kanda, iseäranis neis ühisustes, kus piimanõude aurutamise sisseseade puudub, et piimatoojad piimanõusid kodus korralikult puhastaks. Nüüd aga tuleb ette, et piimanõusid sugugi ei pesta ehk ainult külma weega. Selle järeldusel on piimanõud seest limased ja õnarustes kollane kõnts, kus mädaniku patsillused pesitsewad. Niisuguste nõudega weetaw piim rikub ka teiste puhta nõudega piimatoojate piima ära ning meiereil on wõimata head ja kallihinnalist eksportwõid walmistada.

Kaseini walmistamise ala on meil praegu alles täiesti wäljaarenemata. Ligemale kuuskümmend ühispiimatalitust walmistawad praegu kaseini, kuid ainult üksikud teewad head kaupa, mida wälja wõiks wedada. Kaseinist on head sissetulekut loota, kui seda osataks walmistada ja ainult head kaupa wälja weetakse, mis wälisturgudel meie kaseini kuulsust ei riku. Senini on aga igasugu halb kasein meilt wälja läinud. Tulewikus tuleb kaseini kohta samuti riikline kontroll maksma panna, nagu wõi kohta juba olemas.

P. k. „Estoonia" direktor Uritam kannab ette ülewaate wõi wäljaweo organiseerimisest, ära näidates, kui palju meil wõid tänawu wälja on suudetud wedada; nii on loota, et riik aasta lõpuks wäljaweetud wõi eest 500 miljoni marka saab, kuna see läinud aastal ainult 200 miljoni marka oli. Esimese sordi eksportwõi walmistamise määr ühismeiereides on tublisti tõusnud, nimelt 42% peale.

Wõi wäljaweokontroll on meil wõrdlemisi puudulik, wõi walmistajate eneste kontrollist, nagu teistes maades, näit. Daanis, Soomes jne., ei ole juttugi. Nimelt kontroleeriwaad walmistajad nende poolt saadetud wõid ka wälisturgudel oma esitajate kaudu, enne kui see tarwitaja kätte jõuab. Meie kontroll on aga niiwõrd puudulik, et ärimeestel wõimalik on alama sordi wõiga meie wõi kuulsust wälisturgudel rikkuda.

Nii oli lugu, et wiimasel ajal, kui juut Schulze Eestist wõid wälja wedas ja kohapeal koguni kõrgemat hinda maksis kui ta ise wälisturul wõi eest sai, meie wõid Inglise turul alamalt hakati hindama kui Läti wõid. Põllumehed said küll Schulze läbi wõi eest kõrget kinda, kuid wälisturg oli ka meie wõile rikutud. Nüüd, kus see isand meilt kadunud, hindab Inglise turg jällegi meie wõid kõrgemalt kui Läti oma. Sellest näeme, kuidas eraärimehed meie piimaasjandusele kahju wõiwad tuua.

Läbirääkimistel tõstetakse paari isiku poolt küsimus üles, miks p. k. „Estoonia" wõi eest wähem maksab kui mõned eraärimehed. Selle wastu näitawad aga mitmed teised, et „Estoonia" siiski kõrgema hinna on maksnud. Nii on Umbuse ühisus „Estoonialt" 112 marka naela eest saanud sel ajal, kui keegi ärimees neile 96 marka maksis. Samuti on Puiatu ühisus korra poole saadetust „Estooniale" saatnud ja teise poole kellegi eraärimehele, ja „Estoonia" on neile 4 marka naela pealt rohkem maksnud kui eraärimees. Wastawaid näiteid tuuakse weel õige mitmed, millest selgub, et erakaupmehed küll lubawad rohkem maksta, kuid tegelikult keegi kõrgemat hinda saanud ei ole kui „Estoonialt", wälja arwatud ehk mõni üksik juhus.

Nii näeme, kuidas eraärimehed kõik rattad meie ühistegewuse wastu käima panewad ja isegi wälisturgu halwawad. Koosolijad awaldasid aga täielist poolehoidu p. k. „Estooniale". Sol.

Koosolekul wõeti järgmised resolutsioonid wastu:

1. Arakuulates ülewaadet ühispiimatalituste seisukorra kohta, millest selgub,

1) et paljudes ühisustes asjaajamine ja arwepidamine wäga puudulik on, mille tõttu arusaamatusest liigete ja juhatuse ning juhatuse eneste keskel tekiwad, mis ühisuste tegewust halwab;

2) et ühisuse tegewuskawad ja eelarweд paljudes kohtades puudulikud, mis ei wõimalda tarwilisi summasid kuludeks arwata, mille tagajärjel puudujäägid tekiwad;

3) et liigete wastuwõtmisele mitmel pool kunstlisi takistusi tehtakse, mille tõttu ühisuste liigete ega piimatoojate arw ei tõuse ning ühisustel kuludeks tuleb suuremaid summe ühe naela wõi walmistamiseks arwata, kuna suurema liigete arwu juures kulud wähenekswad;

4) et ühisuste takistuskapitaalid peaaegu kustil tarwidustele ei wasta, mis takistab tagajärjekast töötamist ja sagedasti kutsub esile nurinat liigete juures, —

tunnistab piimatalituste ühisuste päew tarwilikuks tungiwalt kõikidele ühisustele soowitada seniste puuduste kõrwaldamist ja asuda kapitaalide loomisele neil alustel, mis 13. mail s. a. ühispiimatalituse päewal heaks kiideti.

1) Wõi peab kuni tarwitajale kättejõudmiseni, walmistaja kontrolli all olema, et paremat hinda saada ja wõi headust turu nõuetele wastawaks teha.

Ainuke tee selleks on ühistegeline wõimüük.

2) Tuleb kontroll-komisjoni ametisse panna kõrgema haridusega eriteadlane, kes täiesti asjatundja oleks. Selleks põllutööministeeriumile soowiwaldus saata.

3) Ajalehtedes tulewad iga nädala wõihinnad wälja kuulutada ja nende ajalehtede tellimine piimatalitustele tarwilikuks teha.

4) Esitaja wäljamaal pidada, kes turgusid otsiks ja wõi müügi üle kontrolli peaks.

Koosolek piimasaaduste wäljaweo kontrolli asjus.

Eila peale lõunat kella 4 paiku algas Eesti põllumeeste keskseltsi poolt piimatalituste omanikkude ja nende esitajate koosolek. Juhatas Tartu piimatööstur Saago. Osawõtjaid kogus „Estoonia" punasesse saali niiwõrd rohkesti, et waewalt kõigile ruumi jatkus. Koos oli umbes paarsada inimest, nendest üle 100 piimatalituste ja meiereide esitajat.

Koosolek algas põllutööministeeriumi esitaja Janholdi kõnega piimasaaduste wäljaweo kontrolli kohta.

Selle järele kõneles kontroll-komisjoni senisest tegewusest komisjoni liige J. Kukk. Mõlemate kõnede peamõtted ja andmed on meie lehe eilases numbris ilmunud.

Kõnedele järgnesid elawad läbirääkimised, milles muu seas toonitati ebasoowitawaid nähtusi kontrolli tegewuse alal ja osutati põhimõtteid, mille alusel kontroll-komisjon peaks töötama. Nõutakse, et komisjoni liikmed peaksid olema eriteadlased, neid tuleks eksamineerida jne. Selles suhtes esineb pikemate wäidetega hra Luiga, kelle kõne kontrollkomisjoni esimehe, hra Rogeri poolt ägeda wastuwaidluse esile kutsub. Hra Roger selgitab, et tema enda oskuse kohta 18 aastat järgimööda eksaame teinud ja arwab, et Luiga, kui endine köster, kompetentne ei saa olla wõiasjandusega teda eksamineerida. Eesti wõi olewat just wäljaweo kontrolli tõttu 4 shillingit naela pealt kallimaks tõusnud Läti omaga wõrreldes.

Keskühisuse „Estooina" esitaja härra Hansen tähendab lepikult, et kontroll-komisjon Eesti wõi headuse propageerimiseks märgatawalt kaasa on aidanud. Paneb ette jääda küsimuse juure, kuidas edaspidi tuleks kontrolli organiseerida.

Koosoleku juhataja silmanähtawa saamatuse tõttu kipuwad läbirääkimised korratusse. Nõutakse uut juhatajat. Isegi protokolli kirjutaja protesteerib ägedalt, et tema sarnase segu ja korratuse juures enam

Sõja hädaohu korvaldas rahwasteliit.

Iirsikute rahwasteliidu täiskogu liigete arwamised rahwasteliidu tähtsusest üldse ning tema mõjuwõimu awaldusest eriti Itaalia-Greeka tüli lahendamises.

„Europe Nouvelle" 22. sept. number sisaldab mitme rahwasteliidu täiskogu liikme suleset ilmunud kirjutusi Greeka-Itaalia tüliküsimuse kohta.

Prantsuse delegatsiooni liige Henry de Jouvenel kirjutab muu seas: Pole kahtlust, et rahwasteliit oli kompetentne küsimust arutama; kui hra Hanotaux (Prantsuse esitaja rahwasteliidu nõukogus) tõrkus wastamast, kui temalt nõuti wõi päriti seisukohta kompetentsi küsimuses, siis sündis see sellepärast, et kinnitades seda, mis oli kindel, oleks ta seisukorra teinud weel teramaks. Kui kõneldakse Versailles'i rahulepingu austamisest, tuleb tunnistada, et seda on rikutud; **rahwasteliidu põhikiri seati kokku wälkeriikide kaitseks; järelikult on waja, et neid kaitstaks. Kuid kõikide konfliktide lahendusels soowitab põhikiri kõigepealt diplomaatlikke läbirääkimisi. Rahwasteliit — nõukogu, alaline kohtukoda, täiskogu — astub wahele wiimases järjekorras.**

Lord Robert Cecil'i arwates on kriis näidanud, et täiskogu on rahwasteliidu wõimsam orgaan awaliku arwamise koondamiseks ja awaldamiseks. Tänapäewani pole täiskogu awaldanud tegewust. Kuid ei wõi salata suurt tähtsust, mis oli Genfis ühendatud riikide häältel, kelle esitajad awaldasid oma arwamist nõukogu liigetele. Nende hulgas olid nii Kesk- kui Põhja-Euroopa ning Lõuna-Ameerika riigid. **Kui poleks olnud rahwasteliitu, oleks wõimata olnud näha, kuidas terwe maailma awalik arwamine asus ühisele seisukohale.**

Ajaloo kestes on olnud palju juhtumisi, kus riigid on wõtnud pante. Süsteem, mille teostamine algas rahwasteliidu põhikirja wastuwõtmisega, ei sobi niisuguse tegewiisiga. **Miik, kelle wastu ühe tema kodaniku näol on patustatud, on õigustatud nõudma heakstegemist, kuid ta ei wõi minna sõjalise wäljaastumiseni.**

Itaalia delegatsiooni liikme, endise wälisministri Vittorio Scialoja arwates polnud liit kompetentne Greeka-Itaalia tülisse segama. Selle wastu kõneleb Scialoja arwates kõlm asjaolu: 1) Kõik, mis puutub rahulepingute täitmisesse — ja kindral Tellini misjon seisis ühenduses rahulepingu täitmisega — on allakirjutajate riikide ja nende esituste, käesolewal juhtumisel Pariisi saadikute konwerentsi asi; 2) liidu art. 13. järele peab liit enne wahelesegamist äraootama otsekoheste diplomaatlikkude läbirääkimiste tagajärjed; 3) Itaalia poolt tarwitusele wõetud abinõud ei toonud kaasa sõda ega diplomaatlikkude suhete lõpetamist Itaalia ja Greeka wahel. Miski ei ähwardanud Greeka iseseiswust ega tema maa-ala jagamatust. Järjelikult puudus nõukogul iga põhjus wahele astumiseks.

Greeka delegatsiooni juhataja Politise arwates **on rahwasteliit igatepidi ära teeninud Greeka tänu. Tema abil suutis Greeka walitsus ärahoida neid alandusi, mida tema muidu oleks pidanud kannatama.** Saadikute konwerentsi poolt rahwasteliidu nõukogu surwel wastu wõetud otsustega on suurem osa Itaalia poolt nõutud heakstegemistest tehtud rahwuswahelise uurimise aineks. Ilma rahwasteliiduta poleks saadikute konwerents mitte suutnud 36 tunni jooksul lahendada konflikti, ega poleks Itaalia ilma liidu kõlblise surweta kunagi nõus olnud teiste walitsuste waheleşegamisega.

Rootsi delegatsiooni juhataja, end. peaminister Hj. Branting tähendab, et rahwasteliidu mehanism, mis loodi rahu alalhoidmiseks, on hästi oma ülesandeid täitnud, ehk küll rahwasteliit mitte ei talitanud wastawalt liidu põhikirja waljudele määrustele.

Kui itaallased taganewad Korfust, tuleb nõukogule ette panna awaldada oma arwamist kompetentsuse kohta. Käesolewa tüli puhul kõneleb üks poolest „rahwusliikust aust ja prestiišist". Rahwasteliidu põhikiri ei sisalda neid sõnu. Just wastuokša, **põhikirjas on öelbud kõige täpsemal wiisil, et nõukogu peab käsitama kõiki küsimusi, mis puudutawad maailma rahu, ning kõiki konflikte, mis wõiwad tekkida tema liikmete wahel.**

Brantingi arwates ei wõi Itaalia käesolewal juhtumisel huwitatud riigina üldse mitte osa wõtta küsimuse arutamisest nõukogus.

Lõuna-Aafrika esitaja, Inglise rahwasteliidu ühingu esimees prof. Gilbert Murray arwates on rahwasteliit, sel juhtumisel, kui itaallased ewakueeriwad Korfu, saawutanud haruldase wõidu. **Ta on sundinud ühte suurriiki austama liidu põhikirja, tarwitades selleks kõige paremat sõjariista: maailma awalikku arwamist.** Sellest hoolimata, et rahwasteliidu täiskogu ennast otsekohe wahele ei seganud, on prof. Gilbert Murray arwates tema see, kes asja otsustas.

Täiskogu esitab wälkeriikide organiseeritud arwamist. See arwamine on Genfis kõnelenud selget ja kindlat keelt, ja see poleks wõimalik olnud wäljaspool täiskogu istungjärku.

Eesti esitaja arwamine rahwasteliidu tähtsusest ja mõjuwõimust.

Eesti delegatsiooni juhataja K. R. Pusta kirjutuse awaldab „Europe Nouvelle" peatoimetaja all „Erapooletu arwamine" (Une opinion désintéressée). Kirjutus käib järgmiselt:

„Ma wastan kõige suurema awalikkusega „Europe Nouvelle" ettepaneku peale awaldada Eesti delegatsiooni arwamist Greeka-Itaalia kriisi kohta. **Isik, kes esitab Eestit, ei wõi asuda selle küsimuse kallale teisiti, kui täitsa erapooletult, kõige suurema lugupidamisega mõlema, asjast puudutatud riigi wastu ja ainuma murega: rahwasteliidu au ja autoriteedi pärast.** Kas polnud Itaalia, „uus Itaalia", kellest kõneles hra Salandra 6. komisjonis, see, kes aastal 1920. oma esitaja hra Schanzeri kaudu oli ainus suurriik, kes nõudis Eesti ja teiste Balti riikide wastuwõtmist rahwasteliitu, ja kes hiljem soowitas suurriikidele tunnistada neid riike de jure? Kas polnud Itaalia see, kes esimene suurriikidest määras Tallinna täiewolilise esitaja, ja kes weel hiluti, oma uue walitsuspea, hra Benito Mussolini kaudu kinnitas oma poolehoidu Balti riikide wastu?

Ja Greeka? Kuigi meil pole olnud temaga neid suhteid, mis oli Itaaliaga, pole Eestis ainustki haritud inimest, kes temas ei näeks lääne tsiwilisatsiooni hälli. Ja pealeedi pärast tema suure minewiku wastu peab iga tsiwiliseeritud inimene soowima, et Greeka, wanaaja Hellase pärija, hoiab alal oma rahwusliku au ja oma poliitilise iseseiswuse.

Kuid küsimus ei seisa sugugi selles. Meil ei ole tegemist, sama wähe kui teistel rahwasteliidu liigetelgi, walikuga Greeka ja Itaalia wahel selles konfliktis, kahe rahwa wahel, kes on ühtewiisi uhked oma minewiku peale ning kindlad oma tulewikulootustes. Tähtis on teada, kas rahwasteliit, kelle ette tõi konflikti üks huwitatud poolest, on oma asutamise neljandal aastal küllalt tugew ja tema autoriteet kõlbab kindel, et ta wõiks lahendada konflikti ning kindlustada kõigutud rahu. **Tähtis on teada, kes „Genfi liit", nagu ühendawad mõned pealiskaudsed ajakirjanikud, pole mitte üksnes wäikeste rahwaste liit, kes temalt ootawad tagatisi endi julgeolekule, waid et tema, värast seda, kui ta asutati sõja tagajärgedest hirmunud suurriikide poolt, on saanud rahwaste ülemaks wahekohtunikuks, kõlbliseks autoriteediks, kellele keegi ei wõi wastu töötada ilma hädaohuta endale ja teistele.** Täiskogu neljanda istangjärgu ajal on kõneldud suurriigi „prestiišist", prestiišist, mis temale „põhimõttelikult" ei lubawat rahwasteliidu otsuse all paenutada. Peab awalikult ütlema, meie ei suutnud aru saada selle riigi seisukohast ega tema umbusaldusest rahwasteliidu wastu, kelle liikmete suur enamus on selle riigi loomulikud sõbrad. Meie oleksime muidugi eelistanud rahwasteliidu kompetentsi salgamise wiibimata kõne alla wõtmist. **Kuid meie oleme kaugel mõtlest, et rahwasteliit peab tegutsema ainult sunniteel ja et ta oma otsusi tulewikus ainult siis suudab teostada, kui tal on sõjawägi.**

Rahwasteliidu esimene mure on rahu loomine. Praegusel ajal, kui tõsiselt ta ka ei wõtaks oma õigusi, ta peab kõige pealt mõtlema tülide lahendamise ja ükst selle järele „kompetentsi" küsimuste peale. Sellele seisukohale asus nõukogu; meie arwates on ta ära teenimud rahwasteliidu tänu. Kuigi see oli saadikute konwerents, kes lahendas tüli, sest et tema wahetalitust eelistati ühe suurriigi poolt, ei suudaks keegi tõestada, et Pariisi konwerentsil oleks korda läinud asja nii kiiresti korraldada ilma Genfi liiduta, kes oli rahwaste rahutahte kindlaks wälgendajaks.

Kui wõib öelda, et isegi halb rahu on parem kui hea sõda, näib meil wõimalik olewat rõhutada Itaalia-Greeka tüli lahendamise ühte head tagajärge: erutatud õhkkonnas wõttis saadikute konwerents mõne tunni jooksul wastu lahenduse, mida temale soowitas rahwasteliidu nõukogu. Tähtsamate riikide üksmeel, mis näis kõikuma löönud olewat, on uuesti jalule seatud, ja rahwasteliit ise on kriisist wälja läinud kindlamana kui enne. See on suureks julgustuseks neljandale täiskogule, kes, alustades oma tegewust Jaapani katastroofi rusuma mulje all, seisis nne Euroopa sõja hädaohu ees." ETA.

Rahwasteliidu konwerentsilt.

Jiri-Soome-Eesti-Ungari kultuurilised suhted.

Genf, 22. sept. (ETA).

(Postiga oma erikirjasaatjalt).

Täiskogu wiienda komisjoni tänasel koosolekul wõeti wastu intellektuaalse koostöö komitee aruande puhul resolutsioon, milles awaldatakse soowi, et täiskogu suurendaks komitee autoriteedi tõstmiseks komitee liigete arwu. Nelja rahwusliku grupi hulgas, kelle õigustatud nõudmisi komitee täiendawate liikmete nimetamise suhtes soowitakse tähele panna, on nimetatud ka Jiri-Soome-Ungari grupp. **Kelti-Soome kultuurring wõeti sisse nelja riigi delegatsioonide õnnestanud koostöö tagajärjel, ja see tagajärg kinnitas omakord Jiri-Soome-Eesti-Ungari sõbralikke kultuurilisi suhteid.**

Sõjapagulaste seisukord Eestis hea.

Samal koosolekul esines rahwasteliidu ülemkomissar aruandega abiandmises sõjapagulastele. Muu seas puudutatakse ka Wene pagulaste seisukorda Eestis. Dr. Nansen leidis selle wäga hea olewat. Eesti wõimud ei takista Wene pagulasi omale leiba teenimast, ja maa majanduslik seisukord wõimaldab igale terwele inimesele töö leidmist. Eesti walitsus ei ole küll seni weel nõusolekut awaldanud Eestis asuwate pagulaste warustamiseks rahwasteliidu passiga, kuid ta wiseerib takistamatalt kõik teistes riikides wälja antud rahwuswahelised passid.

Ka heakstegemisküsimuse lahendamine tuleks rahwasteliidu hoolde usaldada.

Genf, 22. sept. (ETA).

(Postiga oma erikirjasaatjalt.)

Täna lõppes rahwasteliidu nõukogu aruande arutamine täiskogus. Nagu Dr. Nansen eila, tõstis Lõuna-Aafrika esitaja prof. Gilbert Murray üles heakstegemisküsimuse, kusjuures ta lootust awaldas, et kui asjast lähemalt huwitatud riigid küsimust lähemal ajal ise ei suuda lahendada, siis selle usaldawad rahwasteliidu hoolde.

Greeka delegatsiooni protest.

Berliin, 28. sept. (ETA.)

Genfist teatatakse: Greeka delegatsioon rahwasteliidu täiskogus protesteeris saadikutekonwerentsi otsuse wastu, millega need 50 miljoni liiri, mis Greeka walitsus Schweitsi panka deponeeris, Itaaliale määratakse.

Täiskogu peab iga päew kaks koosolekut.

Genf, 27. sept. (ETA.)

Et komisjonid oma töös on lõpetanud, otsustas täiskogu iga päew kaks koosolekut pidada. Hommikusel istumisel esitab Bonnevie (Norra) aruande oopiumiga ja teiste nimastawate anetega kaubitsemise üle. Täiskogu awaldab soowi, et Türgi saas sisseweoloa. Täskogu kiidab heaks rahwuswaheliste konwerentsidе kokkukutsumise kawa. Ühe neude konwerentsidе sihiks oleks teha leping ümbertöötamata oopiumi määra wähendamise kohta.

Kewad päewad Saksamaal.

Kõik määrused ja korraldused, mis passiiwse wastupanekuga ühenduses, kaotatakse ära. Kommunistid üldstreiki ja passiiwse wastupanu jatkamist õhutamas.

Berliin, 27. sept. (ETA.)

Ühenduses riigipresidendi ja walitsuse eilse proklamatsiooniga kaotatakse juba täna kõik määrused ja korraldused, mis passiiwse wastupanu teostamiseks on awaldatud.

Ruhrist teatatakse: Kommunistid kuulutasid wälja üldstreigi. Ametiühisused ei ole enam seisukorra peremehed. Nad on oma mõju tööliste peale kaotanud. Paljudes kaewandustes Recklinghauseni ja Gelsenkircheni ringkondades on töö juba seisma pandud.

Berliini lehtede teatel wõttis riigikantsler täna üksteise järel wastu liitriikide esitajad, et nendega poliitilise olukorra asjus läbi rääkida. ETA.

Münchenist teatatakse: Õhtu möödus üldiselt rahulikult. Hitleri poolehoidjate koosolekud, mis täna õhtuks olid määratud, kriid peakomissari poolt ära keelati, jäid pidamata. Kokkupõrkeid ei olnud.

Berliin, 28. sept. (ETA.)

Ruhrimaalt teatatakse, et kommunistid seal elawat kihutust teewad passiiwse wastupanu jatkamiseks. Laotatakse laiali lendlehti, milles meeleawaldustele ja protestistreikidele kutsutakse. Eila on streigid osalt juba algamud. Kuid korda seni kusagil rikutud ei ole.

Sotsialdemokraatliku partei juhatus ja riigipäewa riihun awaldas üleskutse, milles öeldakse, et kõik, kes riigi ja rahwa poolt on, peawad kõik oma jõud kokku wõtma, et aidata ärahoida Saksa wabariigi ja Saksa majanduselu kokkuwarisemist. Partei juhatus tahab alaliselt ühenduses seista riigiwalitsusega ja kõigi organisatsioonidega, kes walmis on wabariiki kaitsma. Igasugune eraldi wäljaastumine peab tingimata ära jääma. Tööliste klass peab wabariigi kaitseks wälja astuma, niipea kui erakond kutsub.

Riigipäew astus eila uuesti kokku. Wõeti muu seas wastu seadus, mille järele palgamaksmine ametnikkudele edaspidi ajutiselt kuuwiisi peab sündima, kuna see seni weerandaasta wiisi sündis.

Türgi wabariigi wäljakuulutamist oodata.

Berliin, 28. sept. (ETA).

Nagu Angoorast teatatakse, on ligematel päewadel oodata Türgi wabariigi wäljakuulutamist. Presidendiks saab Mustafa Kemal pasha.

Itaalia laewastik jääb teatawaks ajaks Korfu ette.

Berliin, 28. sept. (ETA).

Pariisi Matin'i teatel jääb Itaalia laewastik Mussolini käsul niikauaks Korfu ette, kuni Greeka walitsus korralduse teeb, et saadikute konwerentsi poolt Itaaliale määratud heakstegemissumma (50 miljoni liiri) wälja maksetaks.

---

protokolleerida ei suuda. Juhataja piisib aga kangekaelselt paigal, ehk küll tema lahkumist wisalt nõutakse. Selgitab kogumi, et tema palju rohkem koosolekuid juhatanud, kui paljud teised. Alles pika jagelemise ja hääletamise järele läheb koosolekul korda saamatust juhatajast wabaneda. Uueks juhatajaks walitakse hra Fürmann, keda käteplaginaga wastu wõetakse. Koosolek areneb niiid korralikult.

Pikemate läbirääkimiste järele wõetakse wastu otsus, et tulewikus peaks wõi wäljaweo kontroll-komisjoni ülespidamiseks tarwisminewad summad maksma põllutööministeerium. Selle wõimaluse elluwiimiseni tasuks aga iga organisatsioon oma poolt saadetud komisjoni liikme palga, s. o. nii nagu see praegugi sünnib.

Piimatalituste esitajaks piimasaaduste wäljaweo kontroll-komisjoni waliti tagasi senine esitaja hra J. Kukk.

Koosolek lõppes kell ½9 õhtul.

Eesti meierite ühingu peakoosolek

oli eila õhtul E. rahwamajaga ruumides. Kanti ette põhikiri, waliti juhatus ja rewisjonikomisjon, arutati ruumide küsimust, määrati sissetunnise ja liikmemaksud jne.

Koosolek wältas hilja õhtuni.

Tallinna sõnumid.

Kodanikud, ohwerdage täna ja homme walge-lille korjanduse heaks kordamineküks!

Meie oleme wõitnud endile wabaduse, endi hoegade ja wendade werega piirijoont tõmmates ümber meie riigi.

Meie oleme kindlustanud endile majanduslise seisukorra, luues hoolsa töötamise järele rohkel arwul uusi wäärtusi.

Nende wõitude tagajärjed kaotawad aga oma täielise wäärtuse, kui meie ise kõduneme ja kaome, kui tiisikusehaigus meilt iga aastaga rohkem ohwreid nõuab, kui sõja-aastad seda teinud on.

Ühegi teise haiguse all ei kannata inimsugu nõnda palju ja ükski teine haigus ei nõua meie keskelt sarnast hulka ohwrid, kui tiisikus.

Tallinnas tuli 1921. aastal iga 1000 elaniku kohta üle kolme tiisikusehaige (3,4), 1922. aastal ligi neli haiget (3,8).

Tiisikuse wastu wõitlemise selts on üksi jõuetu heade tagajärgedega tiisikuse wastu wõitlemiseks, kui selleks mitmesuguseid asutusi ega kogu seltskond kaasa ei aita. Esimeseks hädakorralikseks ülesandeks oleks haigemajade ja sanatooriumide ehitamine, haigete terweteks eraldamiseks ja nendele paranemise wõimalusite loomiseks, rahwale tiisikuse wastu wõitlemise abinõude selgitamine jne.

Kodanikud! Et kättesaadud wõitude tagajärgi kindlustada, tuleb meil wihast wõitlust pidada tiisikusehaigusega.

Arid, pangad ja teised mitmesuguseid asutusi! Pange juba täna mingisugune summa walmis, et kui korjajad korjanduslehtedega wõi korjanduskarpidega teie juure ilmuwad, siis ilma pikema kaalumiseta teatawa summa wõiksite ohwerdada.

Tutwustage lähemalt endid tiisikusehaigusega, selle häwitawate tagajärgedega ja selle wastu wõitlemise abinõudega. Tiisikuse wastu wõitlemise selts on seda teile täiesti hädaohuta wõimaldanud ja selleks „Grand-Marina" kinoteatris pühapäewal kella 12—2 päewal maksuta kinoetenduse korraldanud.

Lugege tiisikuse wastu wõitlemise seltsi kirjastusel ilmuwat raamatut „Tiisikus".

Tiisikuse wastu wõitlemise selts.

Aianduse ja mesinduse näitus.

Täna, 29. septembril, kell 12 päewal awatakse Tall. põllumeeste näituse platsil aianduse ja mesinduse näitus. Platsile on korraldatud näitlikult eeskujulik aed, milles olemas mesila, marjapõõsad, juurewiljaaed, puukool ja muud aianduse puutuwad osad. Pawiljonides esinewad paljud wäljapanijad aianduse ja mesinduse saadustega ja tarberiistadega. Wäljapanijaid on üldse umbes 60, mõned ka kaugematest riigi piiridest. Näitus kestab kolm päewa. Näituse ajal mängib ka muusik. Kuna wäljapanekud õige mitmekesised ja näituse kordamineküks hoolsalt tööd tehtud, töotab ka näitus õige huwitaw saada.

Teine hädaohtlik linnawäraw Tallinnas.

Omal ajal kirjutasime, et Suure-Rannawäravva wõiw ähwardab kaela langeda. Enda hoolealuse hoone õnnetusikuulutawast olukorrast kuulis haridusministeerium wiskisti alles ajalehtedest. Ja ometi on nimetatud ministeeriumil oma arhitekt, kes ehituste järgi peaks walwama.

Sama õnnetu lugu näib ka Lühikese-jala wäravaga olewat. Wana rootsiaegne puuwäravva raudhingedest on üks täiesti läbi roostetanud, teine poolroostetanud peab weel waewalt wastu. Nii ähwardab ühe roosteft kõdunewa hinge otsas ripnew raske rautatud wärav iga silmapilk möödaminejatele pähe kukkuda. Arusaamatu näib, mispärast teda klambritega miiüri külge pole kinnitatud. Ühel õõsel olid ulakad wäravva pea täiesti kinni liikanud.

—el.

Merecasjanduse peawalitsuse hoone ehitustööd lõpule jõudmas.

Merecasjandus-peawalitsuse hoone ümberehituse tööd hakkawad juba lõpule jõudma. Endisest äraluitunud wälimusega kahekordsest majast, on nägus neljakordne maja saanud. Praegu lõpetatakse weel hoone uute pealmiste kordade sisemisi tööšid.

Ka sadama signaali-mast, mis praegu madala sadamakapteni maja peal asub, wiiakse merecasjandus-peawalitsuse hoone katusele üle.

Rannawäravva kordaseadmist nõutakse 1. novembr.

23. aug. k. a. ilmus „Kajas" sõnum Rannawäravva kardetawa seisukorra kohta, mille põhjal politsei poolt asjaolu peale järgmisel päewal linnawalitsuse lähelepanu juhiti. 13. septembril waadati linna komisjoni poolt Rannawäraw järele ja leiti, et wäravva wõiw mitu aastat ilma katuseta wihmade käes olles ühes kohas umbes 4 tolli allapoole oli wajunud ja praod sisse wõtnud, mille tõttu läbikäik wäravast kardetawaks muutunud; ka krohw on mitmest kohast mahalangenud ja ähwardab weelgi langeda.

Linnawalitsus otsustas nõuda haridusministeeriumilt, kes wäravva peremees, selle kordaseadmist 1. novembriks.

Eesti rahwa-muuseumi loositähtede müük

läheb loosimise liginemisega (10. nov.) korrakorralt elawamaks. Loositähed on weel lühikest aega (kuni 15. okt.) igas müügikohas saadawal. Lahkelt on müümist oma peale wõtnud postkontorid, apteegid, raamatu- j. m. kauplused, pangad ja ühistegelised asutused, koolid, muuseumiliikmed ja m. Iseäranis wastutulelik on postipeawalitsus olnud, kes muuseumi palwele wastutulles kõigile postkontori ülematele ringkirjaliselt teatanud, et nad muuseumi loterii reklaami-plakaatisid publikumile nähtawale kohale üles panekšid. Peetagu seda silmas ja lunastatagu postil käies oma autwõlg — 50-margaline muuseumi loositäht. Ja kes jätaksi tähe ostmata, kui temaga ju terwelt 500.000 marka wõib wõita. **Kellel aga kahju on 50 m., see teadku, et suurem osa loterii sissetulekust läheb rahwusraamatukogule hoone muretsemiseks. Oma 50 margaga panete nurgakiwi ühele Eesti kultuurtemplile,** mille rahwuslik ja riiklik tähtsus mitte wäike.

Nii siis, lähemail päewil muretsete omale E. R. muuseumi loterii tähe, kui see seni tegemata, ainult 15. oktoobrini saate neid weel wabalt igast müügikohast.

Habersti ja Mustjõe mõisatesse ehitatawate hoonete ülewaatamine

oli eile. Ülewaatusest wõtsid osa linnawalitsuse ja ajakirjanduse esitajad ning mõned eriteadlased.

Mustjõe mõisa ehitataw linna-teenijate elumaja wõeti komisjoni poolt üle.

Elumaja ehitustööd läksid maksma 850.000 marka.

Nummi leidub hoones 10-le perekonnale.

Habersti mõisa ehitatawa kuiwatushoone piistitustööd edenewad rahuldawalt. Hoone antakse linnale üle oktoobrikuu keskpaigas.

Kalaranna korraldamisest.

Linnawalitsus tegi linna elektrijaama juhatusele ettepaneku, et wiimane elektrijaama taga mere ääres asuwad puuwirnad ära koristaks. Puuwirnade all olewat maaala tahetakse muruga katta.

Nagu niiüd selgunud pole elektrijaamal ruumi-puudusel wõimalik puid mere ääresť ära koristada, mille tõttu nad esialgu arwatawasti endisele kohale jäetakse.

Uue weewärgi

Linna walgustuse- ja weemuretsemise komisjon otsustas Oskari, Graniidi ja Weerenni uulitsatele weewärki sisseseada.

Tallinna laat

peetakse ära 9. oktoobril. Seks puhuks seatakse laadaplats täielikult korda.

Kauplemiseks saawad luba kõik platsi rentnikud kõikide, laadal kaubeldawate ainetega. Maksu wõetakse kõigilt laada puhuks juuretulnud kauplejatelt järgmisel määral:

Iga wankri pealt, kust oma majapidamise saaduseid müüakse — 50 marka ja iga laua pealt, millelt wabrikutööstuse saaduseid müüakse — 150 marka platsi pealt.

Arhitektidelt ja inseneridelt nõutakse registreerimistunnistust.

Linnawalitsus otsustas lubada linna piirides ainult neil inseneridel ja arhitektidel ehitusi projekteerida ja ehituste tehnilist juhatust oma peale wõtta, kes kuni 1. novembrini 1923. a. ehituse osakonnale esitawad riigiwalitsuse tehniliste jõudude registreerimiskomisjoni tunnistuse äratrjad.

Tulekahju signalisatsiooni sisseseadmine.

Linna walgustuse- ja weemuretsemise komisjon otsustas linna uut tulekahju signalisatsiooni sisseseada.

Selleks otstarbeks otsustati umbes 100 automaat-signaali aparaati tellida. Arwatakse, et nende korraspidamine umbes 180.000 marka maksma läheb. raadid läheksid maksma umbes 6.620.000 marka, kuna

Uue autoredeli tellimine.

Linna walgustuse ja weemuretsemise komisjon pidas tarwilikuks linna tuletõrjujate jaoks uut auto-redelit tellida. Redel läheks maksma umbes 2 miljoni marka. Ühe miljoni wõtab linna walgustuse ja weemuretsemise osakond oma kanda, kuna teine miljon tuletõrjujate seltsi poolt määratakse.

Kawatsust tahetakse wõimalikult pea teostada.

Elektromootorite tellimine.

Linna walgustuse ja weemuretsemise komisjon otsustas linna elektrijaama jaoks elektrimootori tellida.

Tellimine anti ära Zürichis asuwa „Escher Wyss" firmale. Töö peab lõpule wiidud olema 9 kuu jooksul 5. oktoobrist j. a. arwates.

Sõjawäe laskeplatsi maaala hindamine.

Mäletawasti otsustas linnawalitsus üht linna maa-ala sõjawäele laskeplatsiks wälja rentida. Hiljem moodustati erikomisjon, kes rendileantawa maa-ala ära hindas.

Selle järele otsustas linna majanduskomisjon järgmised rendimäärad wastuwõetawaks tunnistada.

Metsa rendiks määrati 506 m. aastarenti iga hektari pealt, ühtlasi jääb metsa ekspluateerimise õigus linnale. Soo all olewa heinamaa rendihinnaks määrati 500 marka hektari pealt aastas.. Tammetalu raba ja Aniaru lagendik jääks sõjaministeeriumi kasutada.

Otseühenduse loomisest linna ja Pelgulinna wahel ei saa niipea asja.

Raudteewalitsus ei tule linnawalitsuse soowile wastu.

Pelgulinna elanikkudele olulisekt nii tähtis otseühenduse loomise küsimus linnaga on juba mõnda aega arutuse all olnud, kuid täinii pole seda suudetud lahendada. Mõni aeg tagasi waadati selleks moodustatud erikomisjoni poolt Nohu uulitsa kohal olew raudtee ülekäigu koht järele, mida praegu täiesti korraldamata olekus tegelikult tarwitatakse, ning jõuti otsusele, et niihästi tunneli kui ka wiadukti ehitamine sinna läbiwiimata oleks. Ülekäik praegusel kujul üle hulga roopa paaride tunnistati kardetawaks. Linnawalitsus leidis, et tähendatud ülekäiku elanikkude poolt hädaohu peale waatamata ikkagi tarwitatakse ning esines raudteewalitsusele ettepanekuga, et wiimane hädaohu wähendamiseks ehitaks 1 sülla laiuse teeraja, mis oleks roopa peadega ühes pinnas. Riigi raudteewalitsus teatas niiüd linnawalitsusele, et ta teeraja ehitamise asjus eitawal seisukohal ajub ja raudteel liikumise tingimisi arwesse wõttes seda teha ei saa. Linnawalitsus andis küsimuse ehitusosakonnale seisukoha wõtmiseks.

Koidula uulitsa laiendamiseks

otsustati linnawalitsuse poolt omandada K. Kool'i kinniswarast maad 15,75 ruutsülla wõrra.

Hinnaalandus kooliõpilastele tramni sõidul.

Trammi komisjoni ettepanekul lubas linnawalitsus eelkoolicalistele ja koolicalistele lastele, kes wormiriides ehk sellekohased tunnistused ettenäitawad trammi sõidul 50 protsenti hinnaalandust.

Koolide õpetamise kindlaksmääramine 1924. a. peale.

Linna kooliwalitsus esines linnawalitsusele ettepanekuga määrata 1924. a. peale õpetamiseks linna keskkoolides endised normid, nimelt: kesk- ja kommertskoolis 2.500 mk. ja kaubanduskoolis — 2.000 mk. aastas; õpilased, kelle wanemad elawad wäljaspool linna piiri wõi kes wäljamaa kodanikud — 4.000 mk. aastas. Pedagoogika nõukogudel oleks õigus õpilasi õpetamisest täiesti wõi osaliselt wabastada, kusjuures wabastamise kogusumma ei tohi ulatada üle 25 protsendi kooli täisõpetamise kogusummast.

Kinode lõbustusmaks 1924. aasta peale kindlaks määratud.

Rahaasjanduse osakonna ettepanekul kinnitas linnawalitsus kinode jaoks lõbustusmaksu 1924. a. peale järgmiselt: „Grand-Marina" — 2 miljoni m., „Pasjaž" — 1 milj. 400.000 m., „Kasino" 1 milj. 100.000 mk., „Apollo" — 800.000 m, „Kalewa" — 750.000 m., „Amor" — 700.000 mk.. „Rekord" — 1 milj. 200.000 mk., „Modern" — 550.000 mk., „Royal Bio" — 550.000 mk., „Mars" — 175.000 mk., „Koppel" — 125 tuh. mk., „Kungla" — 650.000 mk.

Kunstnikkude keskühingu näitusel

käib wiimasel ajal rohkelt gruppidena kooliõpilasi waatamas. Pilte on müüdud näitusel kahekümne wiie ümber. Näitus on üldiselt rõõmsawärwiline ja jätab oma rohkearwulise kordaläinud ja huwitawate töödega kõigiti hea mulje. Näitus on awatud kuni 8. oktoobrini.

Ülemiste järwe weeseis

on praegu 42 tolli üle nulli. Kui ilusad ilmad kestawad, pole karta, et wesi praegusest weel kõrgemale tõuseks.

Maa-ala rentimise palwe tagasi lükatud.

Noortemeeste kristlik ühing esitas linnawalitsusele palwe, rentida temale Weerenni uulitsa piirkonnast maad spordiplatsi sissesеadmiseks.

Kuna linna majanduskomisjonil on kawatsus tähendatud uulitsa piirkonnas olewat maa-ala ümber planeerida, otsustati palwe eitawalt.

Teatrid ja muusika.

5. rahwakontsert „Estoonias"

on pühapäewal, 30. sept. s. a. kell ½8 õhtul. Eeskawa tähtsamatest paladest oleks Massenet'i awamäng Rassine'i tragöödiale „Phedra", Weber-Weingartneri „Kutse tantsule", Glasunowi „Tantsuisteen", Kalinnikowi sümf. poeem „Seeder ja palm", A. Lemba „Hällilaul" j. w. m.

Solistina esineb hra Alfred Sällik aariaga oop. „Gioconda". Kontsertbüroo.

„Estoonia" teater.

Täna, laupäewal, alandatud hindadega, Offenbachi fantastiline ooper „Hoffmanni lood". Lindorf-Coppeliuse-Dapertutto-Mirakeli osas V. Hansen. Homme, pühapäewal, kell ½8 p. l. „Kerjus üliõpilane"; õhtul kell ½8 wiimast korda „Neetud talu". — Ettewalmistusel Moliere'i „Jhmis", milles peale pikemat waheaega Toomas Tondu esineb. Muusikalisena uudisena ettewalmistusel Leo Falli operett „Madame Pompadour".

Pääsetähed eelmüügil teatrikassas kella 10—1 p. ja õhtul kella 5-st peale. Reisibüroos — äripäewadel kella 8—4 ja pühapäewiti kella 10—3-ni. Teaatribüroo.

Draamateater.

Täna, laupäewal, esietenduseks P. Claudel't „Wahetus", näidend kolmes waatuses. W. Mettus'e reshiil, A. Taurand'i dekoratsioonid, osades R. Klein, E. Türk, O. Teetsoff ja M. Möller. Teaatribüroo

Õnnetused ja kuritöös.

Warguseb Tallinnas.

27. sp. warastati Johannes Paulmannil töötoast wihmamantel 8500 marga wäärtuses. Kadaka uul. nr. 2 elukseswal Aleksander Mannil maja sahwrist sissemurdmise teel mitmesuguist riidekraami umbes 50.000 marga wäärtuses. Otto Raelapeal korterist kaks elektri armatuuri 33.000 marga wäärtuses. Elfriede Netzel pööningult üks palitu ja wiltsaapad. „Waba Maa" trükikojast neli puuda paberit. Juuli Krunsbergil korterist mitmesuguseid kuld asju umbes 25.000 marga wäärtuses ja Juuli Raudseppal korterist mitmesugust riidekraami umbes 9000 marga wäärtuses. Johannes Saarel warastati Balti jaamas palitu, mida keegi T. toime pannud, kes tabatud ja wangimaja paigutati.

—ll—

Postkontor põlema süüdatud.

Neil päewil pääses Peiserimaal Laura postkontoris umbes kella 12 ajal öösel tuli teadmata põhjusel lahti, mida aga kule algusel naabruses elutsewad kodanikud märganud ja tulele koduste abinõudega piiri panid.

Arwatakse, et siin süütamisega tegemist. Postkontori ülem Pilt on wangimaja paigutatud, kuna aga kahjusumma kindlakstegemine kestab.

—l—

Suplejatelt riiete wargad tabatud.

Pirita rannas suplemise ajal warastati Eduard Mikk'il riided ära. Tehti kindlaks, et warguse on toime pannud keegi A. ja P., kes tabatud ja end warguses süüdlaseks tunnistasid, seletades, et nemad ka Elsa Susiki, Margarethe Adamsoni ja teiste riided Pirita rannas ära on warastanud.

—ll—

Siseriigist.

Läänemaalt.

Uus laat,

mida 24. sept. Kirbla kiriku ees peeti, oli üsna rahwarikas. Kaubeldi peaasjalikult hobustega, 25 tuhanda marga eest wõis juba üsna hea hobuse saada. Warsad maksid 5—10 tuhat. Sea põrsaid oli rohkesti — 30 marka nael ehk 5—6 nädalane põrsas 800—1000 m. Lehmi oli wähe — hinnad 3—6 tuhat marka. Müüdi mitmesugust käsitööd, nagu korwid, hobuseriistad üsna mõõdukate hindadega.

Salawiinamüük paistis suuresti õitsewat.

Hallika sild, mis praegu ehitusel ja paari nädala pärast walmis saab, takistas paljudki hobustega laadale tulemast.

P.-Mkk.

Järwamaalt.

Asuniku elu Järwamaal.

Asuniku seisukorda ei wõi kuigi kiiduwääriliseks lugeda, sest tänawuse ebasoodsate ilmadega wiljakasuu aasta tõttu ei saa wäljawaadet käesolewa fügise wiljagi üle kuigi rahuloldawaks lugeda. Nukki seemendamine wiibis erandita kõigil, waatamata, et rukis kaunis warakult koristati, kuid peksmist takistas tarwiliste ruumide ja masinate puudus. Peksmisega tuli järge oodata, sellepärast olid just asunikud need kes seemendamise kõige hiljem lõpetasid.

Ka suiwilja seemendamine wiibis kewadel tööjõu puudusel, millega seletatawad ka praegu roheliseid wiljad asunikkude põldudel. Oder kannatas, nagu mujalgi, lehekärbse härwitustöö all, mispärast loodetud odrasaak õige wäikene tõotab olla.

Elumoonete ehitamisega tehti tänawu palju rohkem algust, kui eelmistel aastatel. Ildse hakkab asunikkudel usk oma tulewikku palju kindlamaks muutuma, kui see senini oli.

Karjakaswatamise peale on ka asunikkude juures rõhku hakatud panema, olgugi et asi alguses ebasoodsate tinginiste läbi kannatama peab. Järwala.

Söökülm Järwamaal.

Selle kuu keskpaigas sünnitasid söökülmad mitmel pool kaunis tuntawat kahju. Kartulipealsed on iseäranis kannatanud, nii et kogu kartulikasu selle tõttu takistatud saab. Wiljale külm suuremat kahju ei teinud, ainult soodsärsetel wiljapõldudel wõis söökülma tagajärgi tuhwilja põldudel märgata. Et ööd wiimasel ajal enamasti pilwised ja tuulesed, siis on söökülmad esialgu ärahoitud, kuid ühes pilwise ilmaga saab aeglustatud ka suiwilja walminine. Praegust ollakse wiljakoristamisega ametis, osalt on see töö ka juba lõppenud.

Järwala.

Maamõõtmine Järwamaal.

Praegu on käimas elawad tööd maamõõtmise alal, rajutakse sihte ja mõõdetakse heinamaid ning põldusid. Põllumajanduses oi see juba tänawu teine tähtis töö, kui esimeseks tööks loeme maahindamise. Maahindamise kui ka maamõõtmise töode tagajärgedega ollakse enamasti igalpool rahul, olgugi et mõnelpool wäikeseid arusaamatusi ette tulid. Järwala.

Kõnniteede tegemine Tapal.

Sellekohase alewiwalitsuse käsu peale on alganud kõnniteede ehitamine, mida senini Tapal ei olnudki. Kõnniteed ehitatakse enamasti tsementidist, kusjuures iga majaperemees oma maatüka pikkuse teeosa ära teeb. Kuid siiski ei tee kõik tööd küllalt otstarbekohaselt, täites kõnniteid ainult pehme liiwaga, mis warsti laiali wajub ja mudaga segamini läheb ehk jälle lahtiste kiwidega, mis jalanõudele kardetawad.

Teiste kõrwal on ka kohalises raudteejaamas parandustööd, nii sisemised kui wälimised, ette wõetud. Wärwitakse jaamahooneid seest- ja wäljaspoolt, kui ka muid kõrwalhooneid, mille tõttu need müüd õige nägusad jääwad. Jaamaesised parandatakse ja ehitatakse osalt uued, sest ajajooksul olid need õige auklisteks ja konarlisteks muutunud. Järwala.

Autoomnibussi ühendus Ambla-Tapa liinil.

O.-ü. „Kiirus", kes tänawu kewadel omnibussi ühenduse Tapa-Ambla-Aravete liinil awas, oli sunnitud reisijate wähesuse tõttu ühenduse Ambla-Aravete liinil katkestama. Praegu on ühendus ainult Tapa-Ambla wahel, mis nagu kuulda, ennast rahuloldawalt ära tasuwat. Järwala.

Koolielu Tapal.

Kohalisel keskkoolil on müüd lõpuks õnnestanud saada uut koolijuhatajat. Nagu kuulda, asuda uueks koolijuhatajaks agronoom Tomberg, kes praegu Pärnu lähedal põllutöökoolis ametis.

Koolis walitseva ruumipuuduse tõttu on kool sunnitud kahe wahetusega töötama. Õpilaste arw koolis ulatab umbes 150-ni, kuna õpejõude käesolewal õppeaastal 12 ümber ametis.

Lastewanemate algatusel awati hiljuti koolis einelaud, kust õpilased odawa hinna eest koolitundide keskel kehakinnitust wõiwad saada. Einelaua korraldajateks on kordamööda lastewanemad.

Õpemaksuks on käesolewal kooliaastal 2000 marka, kus juures õpemaks ühine kõigi õpilaste kohta. Minewa aasta aga wõeti wäljaspoolt alewipiiri asuwatelt õpilastelt rohkem õpemaksu. Järwala.

Pärnumaalt.

Tahkuranna mehed nõuawad heinamaad.

Teatawasti on Tahkurannas rohkesti maapidajaid, kel maad ainult kuni 5 tiinu. Waremalt rentisid nimetatud wäikekohapidajad omale heinamaad juure, Häädemeeste mõisast. Kuid nüüd on mõis planeeritud ja aasunikkudele wälja antud, nii et Tahkuranna mehed selle tõttu ilma heinamaata on pidanud jääma. Et aga ilma maa juure rentimiseta selle wäikese maalapikesega, üksi raske on ära elada — otsitakse wäljapääsemiseks teed.

Nagu nüüd kuulda, ongi Tahkuranna wäike kohapidajad Rannametsa ja teistest küladest, arwu poolest üle 40, wallanõukogu poole palwega pööranud, et wiimane nende raskest majanduslist seisukorda parandada püüaks. Wallanõukogu, kes asja läbi arutas, leidis, et nimetatud wäikekohapidajatel elamine tõesti raske ja wilets on ja et Rannametsa külad moodustawad suure osa kogu walla elanikkudest ja maa-alast ja nende elujõuetus ka walla elujõudu tähtsalt wähendab. Neid asjaolusid arwesse wõttes, otsustati Rannamõisa külade wäikekohapidajate ettekannet õigeks pidada ja tarwilikuks tunnistada, et palujatele wähemalt 5 tiinu igale riigi maast nende kohtadele juure planeeritaks, mida wallanõukogu äranägemise järele wõiks saada lähiduses olewatest riigi metskondadest.

—o—

Kooliõpetaja walitud.

Wiimasel U.-Kariste wallanõukogu koosolekul teatas wallawanem, et Reinse algkooli juhataja omalt kohalt lahkub. Uueks kooliõpetajaks celolewa õpeaasta peale waliti Helmi Kiilaspea, kes mõõdunud kewadel Wiljandi reaalgümnaasiumi lõpetanud.

—o—

Palutakse kooli uuesti awada.

Minewal aastal käisid Kilingi-Nabli küla lapsed Taali walla Pustuski algkoolis, mis eest Kilingi wald Taali wallale nimetud algk. majandusliste kulude katteks maksis 1100 marka lapse pealt. Et aga Pustuski koolirunnid niiwõrd kitsad on, et lastel wõimalus puudub sinna öömajale jääda, kuna kauge maa tõttu lastel õhtuti koduskäimine iseäranis talwel raske on, siis esinesid Nabli küla elanikud Kilingi wallanõukogu ees palwega, et wald lubaks Nabli uuesti kooli awada. Kooli majanduslised kulud, kooliõpetajate palgad selles osas, mis kooli ülewalpidaja maksta ja üldse kõik kooli kulud, wõtawad Nabli küla kooliskäijate laste-wanemad oma kanda, kui wald neile toetuseks selleaama summa maksab, mis praegusel juhtumisel Taali wallalegi, s. o. 1100 marka lapse pealt. Wallanõukogu otsustas elanikkude soowidele wastu tulla ja nõus olla, et Nabli küla kool ajutiselt jällegi käima pandaks ühe õpejõu ja 1.—3. klassiga eelpool nimetatud tingimisel.

—o—

Tartumaalt.

Ulila wallamajasse elektri walgustus.

Ulila wallanõukogus oli hiljuti wallamajasse ja walla koolide ruumidesse elektri walgustuse sisseseadmise küsimus arutusel. Otsustati walla ruumidesse elektri walgustus sisse seada ning anti wallawanemale wolt sel alal Ulila elektriwabriku-walitsusega läbirääkimistesse astuda. —t—

Walla postikorraldnse alal

walis Ulila wallanõukogu wastawa komisjoni, kelle hooleks jäeti postikorralduse ja agentuuri sissesseadmise asjus sellekohase ettepanekuga. esineda. —t—

Wallasekretääride palkade asi Tartu maakonnas.

Mai kuul s. a. wõttis Tartu maakonnanõukogu põllumeeste rühma wastuseismisel otsuse wastu, mille järele wallasekretääridele maakonna poolt palkasid normeeritakse. Tähendatud otsus läks rahwaerakonna eestwõttel ning sotside toetusel läbi.

Nagu nüüd kuuleme, on sarnane otsus kohapeal rahwa pahameelt sünnitanud.

Nii on Ulila wallanõukogu 8 häälega poolt ning 3 häält erapooletut (wastu mitte ühtegi) leidnud, et see wiis, kuidas maakonnanõukogu wallasekretääride ja nende abide palkasid normeerib demokraatlikule põhimõttele, mille peale kogu riiklik kord rajatud, mitte ei wasta, sest kohaliste wallanõukogude, kui otsekoheste palgamaksjate, osawõtmist ja nõusolekut ei ole küsitud. Teiseks leiab nõukogu, et waldades, kus kuni 1500 elanikku, määruste järele sekretäär ja abi peab olema, kuna sekretäärist ja õpilasest küllalt oleks.

Seda kõike arwesse wõttes otsustas nõukogu maakonnawalitsust paluda 31. mail 1923. wastuwõetud määrus wallasekretääride palkade normeerimise asjus uuesti rewideerimisele wõtta. —t—

Mustwees uued ametnikud määratud.

Tartu maakonnawalitsuse administratiiwosakonna juhataja Hans Priimägi on Mustwee jaoskonna rahukohtunikuks määratud ja Tartu maakonna politseiwalitsuse sekretäär Augustin Maask on ümberpaigutatud Mustweesse politsei 2. jaoskonna ülema kohusetäitjaks. Mõlemad kohad olid üle kahe kuu wabad. —as.

Administratiiw karistused.

Siseministri poolt on administratiiw korras karistatud Wõtikwere walla elanik Aleksander Nõmm 500 margalise rahatrahwiga ehk 3 päewase aresliga ja Mustwee alewi elanik Julius Wilde — 1000 margalise rahatrahwiga ehk 10 päewase aresliga ilma lubata laskeriista hoidmise pärast sõjaseaduse piirkonnas. —as.

Walgamaalt.

Filosoofiline ühingu aastapäew.

1. oktoobril pühitseb Walga filosoofiline ühing oma 2. aastapäewa. Ühing on wõrdlemisi lühikese ajaga omal jõul kena raamatukogu asutanud. Kogus on 100 köidet, selle seas kõik, mis praegusel ajal mõtteteaduse kirjandusest Eesti keeles saada.

ck.

Saarelt.

Suurem uus purjelaew walmis saamas.

Saaremaal Luhtja rannal lasti läinud kewadel Kuideme lahte uus suurem purjelaew, mille ehitas üks Hiiumaa tublimatest meremeestest, G. Teng. Laew on 3 mastiga ja kannab umbes 240 reg. tonni. Praegu on laewa juures käimas peaasjalikult taglase tööd. P-i.

Saaremaal on tänawu õunu wähe,

aga siiski käiwad ülesostjad ringi, et neid wäljaweo jaoks kokku osta. Õunad on tänawu wiljaga peaaegu ühes hinnas.

P-i.

Tartu teated.

Kool nime muudetud.

Wene kooliõpetajate ühisuse e gümnaasium on ühisuse soowil hariniisteeriumis „Tartu Wene era-ühisnitaargümnaasium'i" nime all ümberreeritud.

Mihkli laat

peetakse Tartus tänawu 12. oktoobr

Ingliskeele õhtukursused

Tartu Eesti kooliõpetajate seltsis (ul. nr. 14) kooliõpetajatele algab oktoobril. Kursuste juhatajaks on naari Ingliskeele õpetaja K. We Kursused peetakse kahes rühmas, al ja edasijõudnuile. Maks isiku peo mestris on 700 marka.

Loodusuurijate seltsi koosolek

oli neljapäewal 27. sept. kell 8 õhtu loogia instituudi kuuldesaalis, Nia nr. 38-a. Kõneles F. Lipman aine „Antokiaaniinid ja karotiinid". Kõ selgitas suhkrukultuuri mõju karol tekkimisel kloroplastis ja selleet tingitu roplastide muutumisest kromoplastiks

t

Narwa teated.

Miinid Narwa jões.

Läinud nädalal leiti Narwas end. lowi sadama kohal jõe põhjas miine.

Miinid on uputatud Saksa okkupani wägede poolt. Nende leidjad on kahed, kes teatasid nende leiduse üle; sei poolt on selle kohta protokoll te

Miinid on kõik ilma kapsliteta.

Narwa rahwaülikool.

Narwa rahwaülikooli juhatus alga lewal nädalal oma tegewust. Lekto on ligi 15 keskkooli kooliõpetajat. Loei peetakse Narwa 1-se reaalgümnaa aulas. W.

Keelte kursused Narwas.

Läinud aastate eeskujul korral Prantsuse instituut Prantsuse, Inglise Saksa keele kursused.

Kursused on Narwa kommertsgümn siumi ruumides. Kursuste maks on wõi likult madal; Prantsuse keele kursused al jatele on maksuta. W. M.

Narwa-Jõesuu postkontori uued korral sed.

Läinud nädalast peale wõib Narwa-J suu postkontorist telefoni otseühendust ki Eestiga saada, kuna waremalt see ai üle Narwa magistraali sündis.

Niisama on ka telegrammide saatmi enne üle Narwa toimetati ja wäga aega kestis.

Nüüd on ka see hõlbustatud. — wa-Jõesuu postkontor annab telegramm edasi. M.

Suuremad wihmasajud.

on Saaremaal umbes nädalase waheaja rele jälle hoogsamalt alganud.

Riigistatud mõisate hoonete kasutamist leks kiirendada.

Saaremaal rännates wõib mitmel mõisates näha niihästi peahooneid ku kõrwalisi majasid, mis remondi puud halba seisukorda on sattunud: kat ei pea, wõi osalt isegi sisse langenud, n müürid osalt lagunemas jne.

Sarnaste wigade tõttu muutuwad jud majad, mida ehk omawalitsusliseds tused tulewikus oma otstarwete kohaselt kasutada wõiksid, lühikese ajaga kõlbmat ja warisewad wiimaks kokku.

Et sarnast kahju ära hoida, tuleks kii korras lõpulikult ära otsustada, missug sed mõisate hooned alale jääwad ning m sugused hoopis ärakaotamisele on määr tud. Esimesed tuleksid kohe nii kaugele monteerida, et ilmamõjudele wastu pan jaksaksid, teised aga maha müüa asunikk dele wõi teistele elanikkudele, et nad n wõiksid ära kasutada materjaalina uute m jade ehitamisel. P-i.

Sügisene kalasaak on kehw

isegi paremates püügikohtades Saaremaa nagu Ninasel ja Sõrwes. P-i.

Rukkinuls orasepõldudele kahju tegemas.

Mustjala ja Kärla kihelkondades mitmel pool näha orasepõldusid, kus tän wusel wihmarikkal ajal rohkel arwul sig nenud rukkinuls oma häwitawat tööd jul on alustanud. P-i.

Kogu Eesti poolehoiu on leidnud
A.-S. „ASTORIA"
aromaatilised paberossid
„SULEIKA"
10 tk. 15 mrk. ja 20 tk. 30 mrk.

Põllumajandus.

Piimatalituse juhatajate-meierite olukorrast Eestis.

Põllumajanduslise ühistegewuse alal on meil piimaühisused kahtlemata tähtsamateks kujunemas. On kindel tõesti, et kodumaa põllumajanduses piimakarja pidamine kõige tulutoowamaks majapidamise osaks areneb. Ja sellega omawad ettewõtted, mis maapidajal karjast saadawat piima aitawad ümber töötada, aast-aastalt ikka suurema tähtsuse. Nendest ettewõtetest on esimesel kohal ühispiimatalitused ja wähemal määral ka era- ehk ostumeiereid.

Ühispiimatalitustel on seega suur ja wastutusrikas ülesanne meie majanduslise elu korraldamises ja kindlustamises täita. See asjaolu kohustab riiklisi ja mitte wähem ka seltskondlisi asutusi selle ühistegewuse haru peale tõsist tähelepanu pöörama.

Peab tunnistama, et siin juba õige mitmes suhtes põhjapanewat tööd tehakse. Olgu nimetatud ainult riiklline toetus ühispiimatalitustele, P. K. „Estonia" tegewus wõi wäljaweo alal jne.

Ühispiimatalitustes on omakorda meieril, kui piimatalituse juhatajal, eriti wastutusrikas ülesanne täita. Kõiki tehnilisi nõudeid täitew meierei nõuab kõigiti osawat ja asjatundlikku tehnilist juhti. Kuid see ei ole weel kõik. Meie oludes peab meier tihti kogu piimaühisuse majanduslist asjaajamist juhtima, raamatuid pidama jne. Kuna meil ühisettewõtete tegewus alles algastmel, siis tuleb juhtiwatel tegelastel siin rohkesti selgitustööd teha ja ühtlasi palju kibedust kannatada. Tahab meier oma kohust hästi täita, peab ta seega mitmekülgselt ettewalmistatud, ja mis peaasi, — tubli ühistegelane olema.

Selle kõige juures on meieri elukutse wõrdlemisi raske. Pealegi tuleb temal aasta läbi wahetpidamata tegewuses olla.

Kõigil neil asjaoludel wõib ütelda, et ühispiimatalituste edu paljudel juhtumistel just meierist oleneb. On teada hulk piimaühisust, mis halwa meieri pärast kiratsema on jäänud.

On nüüd meierite tähtsus nii suur, siis tuleb küll tõsist tähelepanu selle elukutse alal tegutsewate isikute koosseisu peale pöörata. Ei ole sugugi mitte ükskõik, kelle kätte piimaühisused oma miljonilised waranduse usaldawad. Weel raskem, kui majandusline kahju, on usaldusse kaotus ja pettumusetunne karjapidajate hulgas, kui piimaühisus oma tegewuses ühel wõi teisel põhjusel allamäge läheb.

Ülewaate saamiseks meierite olukorrast korraldas selle kirjutaja ankeedi ja saatis kewadel 70 küsimislehte meie piimaühisustes teeniwatele piimatalituse juhatajatele — meieritele — wälja. Täidetult tuli tagasi 43 lehte ja nendest osa õige wisalt — alles wiimasel ajal. Nii on hea hulk meieritsi — ja kindlasti mitte kõige tublimad — oma olukorra ja isiku üle paremaks arwanud waikida.

Saadud wastuste arw on aga ikagi sedawõrd rohke, et materjaali läbitöötades üsna tõenõolise pildi meierite üle saame. Tuleb aga weel kord tähendada, et teadete andjad suuremalt osalt meie paremate meierite hulka kuuluwad.

Isiklise koosseisu

kohta oli huwitaw teada, kui palju meil mees-meierite kõrwal nais-meieritsi tegutseb. Selgus, et mehi on 37 ehk 86%, ja naisterahwaid 6 ehk 14% üldarwust. Seega wiimaseid wõrdlemisi suur arw. Nii palju, kui kuulda, olnakse naismeieritega kaunis hästi rahul, kuid on arwata, et see tööala ikkagi meestele jääb. On wähe naisi, keda masinad huwitawad ja pealegi nõuab meieri amet suurt kehalist jõudu.

Wanaduse järele on:
20—30 aastaseid 12 ehk 27,5%
30—40 „ 24 „ 55,5%
üle 40 „ 7 „ 17,0%
Perekonna seisu järele:
abielus — 19 ehk 44,5%
wallalisi — 24 ehk 55,5%.

Arwesse wõttes, et suurem osa meieritsi täies eas, on abielus olewate % küll wist wäike. Põhjuste leidmine oleks aga raske ülesanne.

Hariduslise taseapinna ja kutseharidusе üle saadud andmed on õige tähelepanuwäärilised.

Kõrgema algkooli (kih. k., min. k. jne.) haridus oli 33 meieril ehk 77% ja wallakooli haridus 10 isikul ehk 23%.

Seega on waldawal enamusel rahuloldaw üldharidus. Kuid arwata on, et nii mõnigi kõrgema algharduse rühmas nim. koolis ainult lühemat aega on käinud.

Teoreetiliselt on ametit õppinud:
piimaasjanduse koolis — 4 ehk 9 protsl.
lühikestel kursustel — 23 ehk 53,5%
ilma teoreetilise hariduseta 16 ehk 37,5%.

Kuna lühikeseajalised kursused tihti ainult paar nädalat on kestnud, siis ei saa selles rühmas tuntawat hulka mitte teoreetilise ametihariduseega isikute hulka arwata. Seega näeme, et teoreetiliste teadmiste poolest meie meierite koosseis õige nõrgapoolne on, kui ühtlasi arwesse wõtta, et 37,5% meieritest üldse teoreetilisi teadmisi ei ole.

Ka praktiline ettewalmistus on meieritel õige puudulik.

Meieri kutses on täieliise praktilise wilumuse omandamine ainult 2-3 aasta pikkuse praktika juures wõimalik. Meil on aga kaugelt üle poole — 65,5% — puuduliku wilumusega ametisse hakanud. On selge, et nad juba ametis olles ennast pikapeale täiendasid. See sündis aga juba ühiskonna kulul ja kallilt. Kui palju majanduslist kahju meie põllumajandus, piima wiletsa ümbertöötamise läbi on saanud ja praegu saab, seda on raske ligikaudugi kindlaks kärata. Suur on see igatahes.

Kutse iseloomu

kohta annawad selgust kaks ankeedi küsimust ja nimelt: kui kaua meierid oma ametis on olnud ja kui kaua praegusel kohal.

Kuni 3-a. on am. pidanud 10 ehk 23%
3—10-a. on am. pidanud 18 ehk 42%
üle 10-a. on am. pidanud 15 ehk 35%
Praegusel kohal on ametis:
kuni 3-aastani — 28 ehk 66%
3—10-aastani — 13 ehk 30%
üle 10-aasta — 2 ehk 4%

Näeme, et meierite suur enamus (75%) üle 3 aasta meieri ametit on pidanud, mis oletada laseb, et igaüks, kes selle kutse walinud ja õppinud, ka seda pidada katsub.

Koguni halwaks nähtuseks tuleb aga lugeda asjaolu, et suur % meieritsi —66% — koguni lühikest aega — 1—3 a. — oma praegusel kohal on tegutsenud ja ainult 4% üle 10 aasta oma kohal on püsinud. Nagu nägime, oli üle 10 a. ameti pidajaid aga 35%.

Liiga sagedane koha wahetamine on tunnistuseks, et on põhjuseid, mis meieri ameti kindlusetaks teewad. Tõenäoline on, et siin süüdi on meierid ise, kui ka ebasoodsad olud ja tingimused meie ühisustes. Muidugi mõjusid ka sõjaastad selleks kaasa, sest paljud piimatalitustest suluti ja need on alles wiimase paari aasta kestusel tegewusele asunud.

Elutingimused ja palgaolud,

milles meieritel töötada tuleb, on õige mitmesugused ja näitawad suuri lahkuminekuid. Palka maksetakse rahas ja natuuras — piimasaadustega.

Rahapalka said:
kuni 4000 mk. kuu — 12 ehk 27,5 protsl.
4000—6000 mk. kuu — 16 ehk 37,0 protsl.
6000—8000 mk. kuu — 8 ehk 18, 5protsl.
üle 8000 mk. kuu — 7 ehk 17,0 protsl.
Natuuras said:
kuni 1000 mk. kuu — 11 ehk 26 protsl.
1000—3000 mk. kuu — 26 ehk 60 protsl.
üle 3000 mk. kuu — 5 ehk 12 protsl.

Üks meier ei saanud üldse tasu natuuras.

Kui suur peaks meieri palk olema? Selle peale on muidugi raske wastata. Aga 4000 mk. ja wähem kuus tuleb igatahes liiga wäikeseks palgaks lugeda. Samuti on 4000—6000 margaline kuupalk, arwesse wõttes meieri raskет tööd, ikkagi wäikesepoole. Nii on kaugelt üle poole meierite palgaolud puudulikud.

Kuigi natuuras antaw palgalisa siin olukorda wähe parandab, tuleks siiski meie piimaühisuste tegelastel silmas pidada, et hästi maksetud töötegijalt ka sedawõrd rohkem nõuda wõib. Ja lõppude lõpuks saawad põllumehed palgaks enam kulutatud raha mitmewõrra tagasi. Eriti wastutulelikud peaks ühisused olema täieliku teoreetilise haridusega piimaasjanduse kooli lõpetanud meierite wastu, kellest kahtlemata tublisid tööjõude on loota.

Olgu weel tähendatud, et paljud meierid nende palkade juures kogu meierei töö oma inimestega ära peawad tegema.

Küsimise peale, kas meier oma palgaga rahul, wastawad 19 ehk 44,5 protsl. ja, 8 ehk 18,5 protsl. on enam-wähem rahul ja 16 ehk 37 protsl. ei ole sugugi rahul.

Korteriolude kohta selgub, et tubasid järgmiselt tarwitada on: 1 tuba 18 meieril ehk 42 protsl., 2 tuba 20 meieril ehk 47 protsl., 3 ja enam 3 meieril ehk 7 protsl., ühtegi tuba ei ole ühisuse poolt 2 meieril ehk 4 protsl.

Selle järele tuleb korteriolusid küll wiletsateks lugeda. Sest harilikult on meieri korter ka kontoriks ja juhatusele nõupidamise ruumiks. Mis jääb siin siis weel 1-toalise korteri juures meierile?! Parandused on siin hädatarwilikud, sest tihti on just halwad korteriolud süüdi, et tubli meier pikemalt oma kohale ei taha jääda.

Maad on tarwitada 23 meieril, kuna 20-el üldse maad ei ole. Ka selles asjas peaks katsutama parandust leida, sest ilma maalapikeseta on maal ikkagi raske ära elada, eriti perekonnaga inimesel.

Lõpuks ei ole huwituseta, kuidas meierid oma wahekorda ühisusega iseloomustawad. Nii on: hea wahekord — 20 meieril ehk 47 protsl., enam-wähem rahuloldaw — 22 meieril ehk 51 protsl., koguni halb — 1 meieril ehk 2 protsl.

Kui arwesse wõtta kogu meierite olukorda, siis on arusaadaw, et ainult pool osa oma ühisustega heas wahekorras on. Kehwad palgaolud, wilets korter, maa puudus — kõik need on asjad, mis kipuwad wahekordi tumestama. Halwa wahekorra põhjus wõib ka meieri enese isikus peituda, olgu see ameti mittetundmise, halwa iseloomu, hooletu ametipidamise, aususe puudumise ehk mõnes muus asjaolus.

Kõigi eelpool ettetoodud andmete põhjal wõiks kokkuwõttes tähendada, et meie meierite olukorda kui mitte wiletsaks, siis ometi mitmes suhtes puudulikuks tuleb lugeda. Teiselt poolt ei ole ka meierid suuremalt osalt oma ametile mitte küllalt põhjalikult ettewalmistatud. Edaspidi tulewad selles suhtes hästigi suuremad nõudmised maksma panna. Seda nõuab meie maa põllumajanduse edu.

Nii peabki piimaühisuste kesskorraldus, P. K. „Estoonia", Oisus piimaasjanduse kooli ülewal, et põhjaliku ettewalmistusega meierisi ettewalmistada, kuna juba töötawatele meieritele perioodilisi täienduskursusi korraldatakse.

Ka tuleks edaspidi praktiliselt õppinud meieritele iseäralised katsed ehk eksamid korraldada, mille järele sellekohased ametitunnistused wäljaanda tuleks. See oleks piimaühisustele suureks hõlbustuseks meieri ametisse walimisel. Praeguses olukorras walitakse tihti ühisuste peale kõlawate tunnistustega warustatud inimesed, kellel aga oma ametist kuigi palju teadmisi ei ole, mille tagajärjeks muidugi kallide masinate rikkumine ja teised kahjud. Ametitunnistuste tarwitusele wõtmisega aga hoitaks need ära.

Terwisliselt head ja odawad paberossid, mille tubak keemiliselt puhastatud ja selle tõttu nende suitsetamine keele, kurgu, ega rinde peale ei hakka, on ainult:
„LAULUPIDU", „KARMEN", „FORTUNA" ja „MORITS".
Palutakse proowida.
O./ü. TUBAK.

Inka waranduseд. 99

Sir John Retcliffe romaan.

— Olgu! Sündigu, nagu teie tahate. Jaaguar jäägu weel silmapilguks siia ja waadaku järele, et need seal all teed sita leiaksid ja mitte ära ei eksiks. Mina annan sulle märku, niipea kui selgusele olen jõudnud, kust parem on nendele röövlitele kallale tungida.

Jaaguar nikutas wastuseks tummalt pead ja hakkas oma sõjariistu kohendama.

Kui Raudkäsi selgusele oli jõudnud, missuguses sihis apaššid oma wangidega läksid, läks ta luurele.

Krahw ei kawatsenud indiaanlasi mägedesse taga ajama minna. Seepärast andis ta oma ohwitseridele tarwilikud käsud ja pööras nüüd kõik oma tähelepanu noorele mõisnikupreilile. Ta lehwitas mitu korda senjoora poole, ja kui ta kalju jalale oli jõudnud, kargas ta hobuse seljast maha, et teed leida ülesse.

Jaaguar nägi kõike seda wäga hästi, kuid ükski temа liigutus, ükski tema märk ei ilmutanud, mis wahwa indiaanlase südames sündis.

Ilus senjoora oli alguses natuke kohmetu. Ta wahtis maha. Ta nägu oli tõsine ja mõttes. Siis aga, nagu oleks ta oma otsuse teinud, astus ta indiaanlase juure ja küsis:

— Kas tuleb Jaaguar Tuulеõiega kaasa, kui Tuuleõis oma sõbranna juure tuleb? Minu isa ei ole Jaaguari ju weel tänanud oma tiitre pääštmise eest.

— Saja majaga mees ütles pealikule: kasi minema. Komantši ei ole mõni koer, kes oma isanda jalge ees roomab, kui isanda käsi teda on löönud

— Jaaguar, sina ei tohi kättemakslik olla. Meie oleme ülekohtused sinu wastu, kuid meie tahame seda ülekohut jälle heaks teha. Tahaksin sind weel kord enne oma pulmi näha, ja krahw ise peab sind tänama.

— On parem, et mägi oleks Lahtise Käe (krahwi) ja Jaaguari wahel. Kui Tulelill mehele on läinud, siis hoidku ta oma meest, et see mitte laande ei tuleks. Jaaguar matab küll oma tomahawki maha, kuid Raudkäe kuul ei jäta oma märki kunagi tabamata.

— Aga mispärast siis wihkate teie krahwi?

— Kas peab walgetel pealikutel, kes juure wee tagant tulewad, õigus olema laane lastelt kõike ära wõtta ainult sellepärast, et laane laste nahk on punane? — küsis noor indiaanlane kirglikult. — Kas peab neil õigus olema tappa laane lapsi ja nende sõpru, riisuda nende isade kulda, mida Suur Waim kõrbesse on peitnud, ja murda lille, mille lõhnast punane mees õnne tunneb, kuigi ta kunagi oma kätt selle lille järele ei tohi wälja sirutada.

Senjoora lõi silmad maha.

— Minu isa on minu krahw Boulboniga kihlanud, — ütles ta tasa. Mina peam oma seisuse ja usu järele mehele minema. Minu peigmehe soontes woolab kuningate weri.

Indiaanlane tõstis uhkelt oma käe üles ja näitas üle maa, öeldes:

— Jaaguar on oma isade wiimne poeg, kes nende mägede ja orgude üle walitsesid weest weeni. Mina ei teadnudki, et need walged mehed sealt mere tagant endile kaks naist wõtawad.

— Sina eksid, Jaaguar. Krahw ei ole abielus. Meie usk lubab mehele ainult üht naist pidada ja naine on mehega täiesti ühewääriline.

— Jaaguaril on ainult üks süda. Kui Lahtine Käsi (krahw) Tulelille armastab, mispärast tõi ta siis oma naise sealt juure wee tagant kaasa? Tulelill peaks esimene olema suure pealiku wigwamis.

— Dolores Montera ei jaga kunagi oma mehe armastust teisega, — ütles uhke Hispaania daam wälkuwail silmil. — Sinu krahwa halwad kombed lasewad sinus eksiarwamist tekkida. Krahw ei ole kunagi abielus olnud.

— Saja majaga käskijanna wabandagu ühe rumala indiaanlase eksitust. Jaaguar uskus, et wanamehe tiitar, kellega walge pealik reisis, on tema naine, sest see pealik magas temaga ühes woodis.

Saagu Tulelill õnnelikuks ja pidagu meeles üht õpra, kelle weri tema päralt on. Raudkäsi hiiiab juba, ja pealegi kuulen ma teie õprn tulewat.

Tõesti oli teatawast kaugusest kuulda kulli kisendamist. See oli Raudkäe märguanne. Jaaguar pööras ümber, et minna.

Kuid Dolores hoidis teda kinni. Senjoora nägu hõõgas, tema silmad wälkusid.

— Jaaguar, mida sa mõtled? Kelle tiitrest sa kõnelesid?

Indiaanlane waatas temale imestanult otsa.

— Kas on siis walgete meeste naised pimedad, et nad oma endi sugu ära ei tunne? Ükski komantši tüdruk ei pea tuwikest nooreks kulliks.

— Kuidas... wäike Jean?... Ja kust sa seda tead?..

Indiaanlane pani ühe jõrme oma pahema käsiwarre peale.

Majandusline elu.

Sugukarja oksjon Daanis.

Daani konsulaat palub meid teatada, et Seelandi maakonna loomakasvatuse selts pmaise Daani piimakarja suguloomade oksjoni reedel 5. oktoobril peab ja nimelt „Öksenhalle'is" Kopenhaageni loomaturul.

Esialgu on 75 noort pulli ja mitu lehma ülesantud.

Kehvadisel oksjonil oli keskmine hind 63 looma kohta 1000 D. krooni tüki pealt, kõikudes 600 kroonist kuni 2500 kroonini.

Lähemaid teateid võib saada Daani konsulaadilt Tallinnas.

Kartulitõbe Daanis.

Kartulitõbi „synchytrium endobioticum" on mõnes Daani maakohas avalikuks tulnud. Daani põllutööministeerium teatab, et ta ei anna terviseloa tunnistusi eksport-kartulitele, mis Daanist saadetakse maadele, kelle seadused nõuavad, et sissetoodud kartulite päritolumaa kartuli-tõbest vaba oleks. M.

Kohwisaagi lootused Brasiilias.

Brasiilia uus kohwisaak arvatakse 14.480.000 kotti suur tulevat. (Kotis 60 kilogr.). Brasiilia tarvitab ise 340.000 kotti ära. Nii jääb väljaveoks 14½ miljoni kotti. Mõned arvavad, et üks kümnendik osa saagist läheb külma, wihma ja tööjõu puudusel hukka.

Brasiilia annab terve maailma kohwisaagist peaaegu ¾. Tänavune saak näib tulevat keskmine, sest wahel on 20 miljoni kotti kohwi saadud.

Wõistlus petrooleumi müügil.

Kehbadel tegi Royal Dutch Shell tühm nõukogude Wenemaa agentidega lepingu, mille järele Wenemaa 70.000 tonni petrooleumi pidi murretsema. Hind määrati 65 shill. tonn fob Batumis. Inglismaale weetult oleks tonn 90 shill. maksma läinud.

Hiljem on petrooleumi hind märksa langenud, nii et petrooleumi Inglismaale 75 shillingit tonn wõib murretseda. Sellest kirjutades seab „M. G. Comm." küsimise üles, kas Royal Dutch Shell rühm weel Wene petrooleumi wõhab. Seni ei ole ta weel Wenest petrooleumi wiinud.

Jaapani majandusline seisukord peale maawärisemist.

New-Yorgi börsel on hakatud uuesti koteerima Jaapani wäärtusi, kuna selgunud on, et maawärisemise tagajärjed kuigi suurt mõju Jaapani rahaasjanduslise seisukorra peale ei avalda.

Prantsuse tööstarid on ärakasutanud seda katastroofi, mis Jaapanis oli, selleks, et tublisti toore siidi hindasid tõsta.

Belgia klaas.

Belgia srangi odawus on Belgia klaasitööstust elustanud ja klaasi väljavedu on suurenenud.

Maailma kiwisõe ja nafta tagawarad.

Kiwisõe lademeid jatkub 1500 ja nafta allikaid 80 aastaks.

Geoloogide wäljaarwamiste järgi kulutatakse praeguse kiwisõe tarwituse hulga juures, kõik maakeral afuwad kiwisõe tagawarad ära 1500 aasta jooksul. Oma kiwisõe kaewanduste ja lademete poolest ei ole kõik maad praegu kaugeltki ühesuguses seisukorras. Nii leidub Inglismaal kiwisõe tagawarasid kõigest 100 aasta jaoks, kuna aga Ameerika-Ühisriikides neid 1500 aastaks jatkub. Ka Saksamaal leidutwaid kiwisõe lademeid arwatakse kuni 1000 aasta peale jatkuwat.

Maailmas leidutwad nafta tagawarad on aga hoopis wähemad. Kõige rohkem 80-ne aasta pärast on kõik senini leitud nafta-allikad tühjaks tehtud. Nafta tarwituse hiigla tõus, häwitab nafta tagawarasid haruldase kiirusega. 1900. aastal kulutati maailmas 20 miljoni tonni naftat ära, 1905. a. — 28 miljoni tonni, 1915. a. — 50 miljoni tonni ja 1920. a. — 98 miljoni tonni. Sellest wiimasest arwust langeb 65 prots. Ameerika ühisriikide ja 22 prots. Mehhiko peale. Euroopa, Aasia ja Aafrika kulutawad kokku üldse 18 prots. nafta saagist. Kui Ameerikas nafta tarwitamine sama suureks oleks jäänud, kui ta 1908. aastal oli, siis jatkuks Ameerikas leidutwat naftat 80 aastaks; wiimasel ajal on aga selle walge kiwisõe tarwitus niiwõrd tõusnud, et Ameerika ühisriigid juba 22 aasta pärast ilma naftata jäätwad, kui mitte wahepeal uusi suuremaid nafta-allikaid ülesse ei leita.

A.-S. „ASTORIA"
paberosside headust ei muudeta!
Suitsetage aromaatilist odawat paberossi
„ASART"
20 tk. 10 mrk.

Seisukord wõiturul.

Ühisriikidest tulnud teadete järele on seal wõi puudus. Inglise lehtedes arwatakse, et ameeriklased Uuelt Meremaalt wõid ostma hakkatwad. Selle tagajärg oleks wõihindade tõus Inglise turul, kui ostjad nõus on kõrgeid hindasid maksma ja margariini ei hakka tarwitama. Margariini sissewedu Inglismaale on tänawu 200 tuhat tsentneri suurem kui läinud aastal.

Kriis Läti kaubanduses.

(Konsulaarteade.)

Läti kalakonserwide tööstusele ja üldse kalanduse asjale läheneb raske kriis wälisturu puudusel. Leedu on igasuguse kala sisseweo ära keelatud. Wäljawedu naaberriikidesse on tegelikult samuti wõimata. Läti kalakonserwide tööstus on 1922. a. 90% oma saadustest eksporteerinud: 432,561 klg. konserwe 28.039.925 rbl. wäärtuses ja 675.222 klg. kala 9.963.912 rbl. eest, kokku 1.107.783 klg. 37.993.837 rbl. eest.

1923. a. kalasaaduste eksport on suuresti kaswanud. Esimesel weerandaastal weeti kalakonserwe 29,7 korda ja kala 4,1 korda rohkem wälja kui samal ajal läinud aastal. Kalasaaduste wäljaweo lõpetamise tõttu Leedusse, Wenesse, Poolasse ja Eestisse wähendawad kalakonserwide tööstused (Riias 15 konserwitwabrikut 800 töölisega) oma tegewust ja on sunnitud seda hoopis lõpetama, mis on suureks hoobiks Läti kalandusele. Wäljawedu hobustega Leedusse Shloki mereäärt mööda — kuni 100 puuda päewas, on nüüd ka seismas.

Raudtee tariifide kõrgendamine kitsaroopalisel raudteel Lätis.

Raudtee peawalitsus on põhjusmõttelikult otsustanud kitsaroopalisel (600 mm.) raudteedel sõidu ja kaubaweo tariifi kõrgendada 25% wõrra, et wähendada suurt juuremaksu, mida riik senini sunnitud on olnud tegema. Peale selle on kawatsus kõiki 600 mm. teesid ümberehitada 750 mm. teedeks. M.

Kalade sissewedu Leedusse keelatud.

Leedu walitsus on wäikeste kui ka konserweeritud kalade sisseweo Leedusse ära keelanud passiiwse wäliskaubanduse bilansi tõttu. M.

Hindade kõikumine Inglismaal.

„Times Trade Suppe" ülewaade näitab, et puuwillade hind septembrikuu kolmandal nädalal ikka weel tõusis. 20. sept. maksid head keskmised Ameerika puuwillad 18,58 pensi nael. Hindade tõusmise põhjused on halwad teated puuwillaistanduste seisukorrast, spekuleerimine Ameerikas ja suured ostmised.

Willad läksid septembrikuu teisel nädalal kallimaks. Tõusmine oli kuni 4 pensi naela pealt. Inglismaal willa oksjonitel on Ameerika ja Euroopa mannermaa ostmas olnud.

Nahkade hind seisab kestwalt madalal. Sissewetud nahka müüakse natuke kallimalt kui wedu on maksma läinud.

Nisud ja nisujahu langesid septembri teisel nädalal ja siis jäi hind püsima.

Riis on hakanud kallinema. Põhjus on Jaapani ostmine.

Loomatoidu wiljad — odrad, kaerad ja mais on septembrikuus küll kõikunud, aga ei näita kindlamat tõusmise ega langemise sihti.

Suhkur läks septemri teisel nädalal odawamaks. Nüüd 12.—19. sept. on hind paigal seisnud. Suhkrutagawarad on Inglismaal tänawu suuremad kui läinud aastal. Tarwitamine on niisama suur kui enne sõda.

Kohwi tagawarad on wähemad kui aasta tagasi ja tsentneri eest on hakatud ühe shillingi wõrra rohkem nõudma . Kakao oad on odawamaks läinud.

Olikookidel langes hind augustikuu lõpul. Sept. esimesel poolel tõusis ta, aga mitte kõrgemale kui augustis oli.

Metallidest on wask ja seatina wõrdlemisi püsiwas hinnas Tsingil ja inglisetinal näib tõusmise hoog katkenud olewat. Esimene püsib, teine on langema hakanud. Teras ja separaud kallinesid.

Kiwisõed läksid sept. teisel nädalal kallimaks. 12.—19. sept. seisid hinnad paigal.

Inglismaa toidukaupade turult.

Hiljuti alles awaldati arwamist, et parema wõi tsentneri eest tuleb maksta 200 shillingit. Nüüd on sept. kolmandal nädalal parema wõi eest 210 shill. maksnud. Arwatakse, et kahel lähemal kuul paremast wõist puudus tuleb. Austraaliast ja Uuelt Meremaalt hakkab alles now. ja detsembril jälle suuremal hulgal wõid tulema.

Sealiha on Inglismaal niisama odawaks läinud kui ta juuni- ja juulikuus oli. Augusti ja sept. alguses oli ta kallis. Hindade langemine öeldakse selleest tulnud olewat, et Skandinaawia maadelt palju sealiha Inglismaale on saadetud. Rootsi ja Daani „bakon" maksis 96—110 shillingit tsentner Inglise lehtede teatel.

Munad kallinewad, nagu see sügisel loomulik. Head munad on 7 shillingit 120 muna pealt kallimad kui suwel.

Juustul on hind wiimasel ajal püsiw olnud ja märksa kallim kui suwel.

Wõi sissewedu Inglismaale.

Kaheksa kuu jooksul, kuni augustikuu lõpuni on Inglismaale tänawu 3.683.354 tsentneri wõid sisse weetud. Läinud aastal weeti sellesama aja jooksul 3.062.552 tsentneri.

Kaubanduse seisukord Inglismaal.

„M. G. Comm." ütleb kokkuwõttes seisukorrast, et kindluseta poliitiline seisukord Euroopas usaldust tähtsamatel turgudel kõigutab. Rauа ja terase, saabaste ja jutega kaubitsemine annab lootusi rohkem. Puuwilla hinna kiire tõus takistab puuwillase riide müüki. Willase riide järele on nõudmine omal maal kasuanud. Keemia kaupade ostmine on suurenenud ja hinnad kindlad.

Wenemaa kaubawahetuse Rootsimaaga katkestanud.

Hiljuti teatas Krassin Wene telegraafi agentuurile, et nõukogude walitsus on otsustanud kaubawahetust Rootsiga katkestada ning sinna enam uusi tellimisi mitte anda. Seda otsust põhjendakse sellega, et Rootsi walitsus keeldus kaubalepingut sõlmimast Wenemaaga.

N. Wenemaa õhulaewastik ja Daani masinawabrikud.

N. Wene kes oma õhulaewastiku suurendamise kallal töötab, tahtwat, nagu „Berlinske Tidende" teatab, oma piirides suurel hulgal lennumasinaid walmistama hakata ja olla sel otstarbel Daani masinawabrikuga „Nielsen ja Winther" lennumasinate walmistamisel tarwilikkude tööriistade ja masinate hankimise asjus läbirääkimisi pidanud. Wiimased ei olla aga tänini weel positiiwseid tagajärgi annud. M.

Kaupade sissewoost Wenemaale.

„Ost Expressi" kuulmist mööda on nõukogude Wene walitsus otsustanud abinõusid tarwitusele wõtta, et lubamata kaupade sissewedu takistada. Tollikomitee peab need kaubad, mille sissewedu keeldub, sinna maale tagasi läkitama, kust nad on tulnud. Kaubad, mida Wenemaale sissewedada lubatakse, aga mille sissewoks ei ole wäliskaubanduse komissariaadilt luba nõutud, müüakse enampakkumisel ära ja üks osa hinda, aga mitte üle 50%, antakse kaupade omanikule kätte, kui tollirha maha arwatud. Salakaup konfiskeeritakse ära.

Rootsist tellitud wedurite Peterburi jõudmine.

„Ekon. Shisn'i" teatel on 500 wedurist, mis N. Wene raudteewalitsuse poolt Rootsi ärilt „Nidkwist ja Holm" tellitud, 271 juba kätte saadud. Tänawu, laewasõidu ajal kawatsetakse weel 55 wedurit Rootsist tuua. N.—r.

Kaupluste arw Peterburis wäheneb.

Nagu „Torgowo-Prom. Gaseta" teatab, on Peterburis 10.319 kauplust, neist 9406 eraisikute käes, 548 ühistegelist ja riigi omasid 365. Seega on kaupluste arw Peterburis wiimasel ajal tublisti wähenenud, sest 1922. a. lõpul oli neid 12.264, sellest üle 11.000 erakaupmeeste käes. N.—r.

Puuwilla saak Wenemaal.

„Ekon. Shisni" teatel on Wenemaal lootused puuwilla saagi kohta tänawu õige suured. Turkestaanis, kus puuwilla kultuuride all on 160 tuh. tiinu, hinnatakse saaki 2,5 miljoni puuda peale (50 pd. tiinu kohta arwates). Buhaarast loodetakse 500 tuh. puuda kiud ja Hiiwast 150 tuh. pd. saada. Peale selle on kawatsetud Horasaanist (Persias) üle 300 tuh. pd. osta.

Põllumajandusline maks Wenemaal.

Narkomprodi andmetel, mis „Torg.-Prom. Gaseta's" awaldatud, olla tänawu üle nõukogude Wenemaa territooriumi põllumajanduslist maksu (rukkipuudadesse ümberarwatud) 1.937.500 puuda saadud. N.—r.

Wene wili Norramaale.

Kristianiast teatatakse, et hiljuti on sealse Wene esituse ja Norra toitluswalitsuse wahel leping tehtud Wene wilja ostmise asjus. Esialgul ostab Norra Wenemaalt 10.000 tonni rukki.

„Arbeiterbl." näeb selles majanduslisste wahekordade jalulseadmist mõlemi maa wahel, mis Norrale eriti tarwilik olla.

Peterburi sadama tegewus augustil.

Augustikuu jooksul käis Peterburi sadamas 74 kaugesõidu laewa (neist ainult 6 Wene oma), 40 rannasõidu laewa ja 27 Soome transiitlaewa.

Sissetoodud on Wenemaale Peterburi kaudu 22 tuhat tonni kiwisütt ja koksi, 9 tuhat waati heeringaid ja 21,500 tonni muid kaupasid, suuremal hulgal puuwillu, willu, paberit, masinaid jne. Wäljaweetud on (65 laewal) 42 tuhat tonni kaupasid — kõige rohkem rukkid, kaeru, õlikookisid, wana rauda ja muid Wene eksport-kaupasid. Palju on ka metsamaterjaali weetud: laudasid läks üle 6,5 tuh. standardi, propse ja muid metsamaterjaale üle 6 tuhande kantsülla. R.—r.

Siiditurult.

Prantsusmaa siiditööstuse keskkohast Lyonist teatatakse, et ameeriklased palju ostawad ja hinnad kõrgel hoiawad. Jaapani siidisaak arwatakse tänawu palju suurem olewat, kui wiimastel aastatel. Loodetakse et seeläbi puudujääk kinni kaetakse, mis maawärisemise läbi tuli. Hindade langemist siiski ei oodata.

Linaturult.

Inglise lehtede järele on Belfastis linadega wäga wähe äri tehtud.

Schotimaal arwatakse, et uute linade saak kõiki nõudmisi linaturul suudab rahuldada. Praegu on alles wäga wähe nõudmist linade järele. Wabrikud ei ole sunnitud tooresmaterjaali ostma, sest et lõnga wähe läheb.

Belgiast teatatakse, et seal nõudmine alaliselt kaswab. Kõik linad, mis saadawal on, ostetakse kohe ära. Hinnad on wal on, ostetakse kohe ära. Hinnad on tõusnud. Kui palju Wenemaa linu annab, ei tea keegi õieti. Linade tagawarad on otsas.

Üldse on wiimasel ajal Euroopa mannermaal linadega rohkem kaubitsetud kui Inglismaal.

Linade hinnad: Liwonia ristna linad Belfastis 88 naelsterl. tonn. Schotimaal hind seesama. Wõru-Petseri ristna linade tonni hind Schotimaal 102 naelsterlingit. Selles summas on linade hind, wedu ja kinnitus koos.

Ühistegewus.

Tarwitajate keskühisuse kaubandusline tegewus käesolewal aastal.

Kogusummas on esimese kuue kuu jooksul kaupa müüdud 529.266.442 marga wäärtuses. Tallinna peakontori arwel ja 69.495.636 marka wälisosakondade arwel.

Suurenenud on naha- ja tubakakaupade müügid, mis juulis üle 8 miljoni ja augustis üle 7 miljoni marga ulatasid, wõrreldes eelmise aastaga, kus samad arwud wastawalt üle nelja ja kuue miljoni tõusid.

Samuti on tõusnud keemia kaupade läbimüük, wiimase kahe kuu jooksul: juuli- ja augusti-kuude müügid olid, wastawalt 4.843.995 ja 5.846.631 marka, kuna need arwud eelmise aasta sama kuudel natukene üle kahe ja nelja miljoni ulatasid.

Majandustarwete müük juulikuus oli 1.219.021 marka, kuna see eelmise aasta juulis ainult 617.341 marka oli.

Huwitaw on tähele panna, et tarwitajate ühisuste kõrwal iseäranis kalameeste ühisused järjest hoogu on wõtmas. Selle tagajärjel on mitmekesiste kalastustarwete müük, eelmise aastaga wõrreldes, head edu näidanud. Nii olid juuli ja augusti müügid wastawalt 826.346 marka ja 1.369.493 marka; läinud aastal sama ajaga ainult 217.639 ja 283.666 marka.

Talwine föiduplaan

Makſew 15. oktoobrist 1923. a.

Tallinn — Walk — Irboska — Walk — Riia.

Kiirrong nr. 1.

Tallinn	minek	18.00
Tapa	19.57	20.10
Tartu	22.42	22.52
Walk E.	1.25	2.05
Riia	7.05	tulek

Kiirrong nr. 2.

Riia	minek	22.40
Walk	3.40	4.20
Tartu	6.13	6.20
Tapa	8.56	9.06
Tallinn	tulek	10.30

Postirong nr. 3

Tallinn	minek	23.45
Tapa	2.20	2.40
Tartu	5.59	6.15
Walk	9.05	9.35
Irboska	tulek	13.15
Walk E.	minek	15.00
Riia	21.00	tulek

Postirong nr. 4.

Riia	minek	8.40
Walk E.	13.50	tulek
Irboska	minek	16.30
Walk	20.15	20.50
Tartu	23.37	23.55
Tapa	3.36	4.35
Tallinn	7.10	tulek

Reisirong nr. 9—19.

Tallinn	minek	9.35
Tapa	12.10	12.20
Tartu	15.23	16.00
Walk	18.50	tulek

Reisirong nr. 20—10.

Walk	minek	5.00
Tartu	7.40	15.25
Tapa	18.35	18.45
Tallinn	21.15.	tulek

Tallinn-Narwa-Petrograd.

Postrong nr. 5.

Tallinn	minek	0.30
Tapa	3.40	4.00
Narwa	8.05	tulek

Postrong nr. 6.

Narwa	minek	21.30
Tapa	2.15	3.08
Tallinn	6.00	tulek

Reisirong nr. 7.

Tallinn	minek	17.00
Tapa	19.13	19.23
Narwa	23.00	0.20
Petrograd	11.00	tulek

Reisirong nr. 8.

Petrograd	minek	17.40
Narwa	4.30	5.30
Tapa	9.20	9.30
Tallinn	11.30	tulek

Tallinn-Haapsalu.

Postrong nr. 11.

Tallinn	minek	16.40
Haapsalu	19.25	tulek

Postrong nr. 12.

Haapsalu	minek	6.15
Tallinn	9.05	tulek

Segarong nr. 15.

Tallinn	minek	8.33
Haapsalu	13.00	tulek

Segarong nr. 16.

Haapsalu	minek	15.35
Tallinn	20.15	tulek

Tallinn-Baltiski.

Postrong nr. 13.

Tallinn	minek	16.00
Baltiski	17.20	tulek

Postrong nr. 14.

Baltiski	minek	6.05
Tallinn	7.43	tulek

Segarong nr. 17.

Tallinn	minek	9.30
Baltiski	11.50	tulek

Segarong nr. 18.

Baltiski	minek	19.30
Tallinn	21.55	tulek

Kohalised rongid.

Tallinnast Nõmmele

Kell 5.00 (Pääskülani); 6.27; 7.45; 9.08; 11.32; 13.10; 14.20 (Pääskülani) 15.35; 17.05; 18.05 (Pääskülani); 20.20; 22.20 ja 23.55.

Nõmmelt Tallinna.

Kell 6.02 (Pääskülast); 7.12; 8.15; 10.00; 12.30; 13.40; 15.05 (Pääskülast); 16.20; 17.35; 18.50 (Pääskülast); 21.22; 22.55 ja 0.35.

Tallinna-Wääna.

Segarong nr. 45.

Tallinn	minek	15.35
Nõmme-Wäike	16.02	16.07
Wääna	16.57	tulek

Segarong nr. 34.

Wääna	minek	6.03
Nõmme-Wäike	6.58	7.04
Tallinn	7.27	tulek

Tallinn-Tapa.

Reisirong nr. 7-bis. (laupäewadel)

Tallinn	minek	16.05
Tapa	18.15	tulek

Reisirong nr. 10-bis. (pühapäewadel)

Tapa	minek	16.10
Tallinn	18.52	tulek

Tapa-Sonda.

Rong nr. 99—100. (piimarong).

Tapa	minek	10.00
Rakwere	11.00	11.32
Sonda	12.50	tulek
Sonda	minek	13.31
Rakwere	14.47	15.30
Tapa	16.35	tulek

Tamsalu-Paide.

Rongid nr. 1—2.

Tamsalu	minek	4.15
Paide	7.35	tulek
Paide	minek	13.00
Tamsalu	6.15	tulek

Rongid nr. 3—4.

Tamsalu	minek	19.00
Paide	22.20	tulek
Paide	minek	23.00
Tamsalu	2.20	tulek

Tartu-Elwa.

Rong nr. 23—24.

Tartu	minek	17.35
Elwa	18.30	tulek
Elwa	minek	18.45
Tartu	19.37	tulek

Walk-Irboska.

Segarong nr. 21.

Walk	minek	15.20
Irboska	22.25	tulek

Segarong nr. 22.

Irboska	minek	0.05
Walk	7.20	tulek

Walk-Mõniste.

Rg. nr. 1.

Walk	minek	20.30
Mõniste	23.00	tulek

Rg. nr. 2.

	minek	5.00
	7.30	tulek

Tallinn-Pärnu.

Rg. nr. 5.

	minek	7.40
	17.20	17.35
	23.40	tulek

Rg. nr. 6.

Pärnu	minek	4.30
Wiljandi	10.44	10.59
Tallinn	20.30	tulek

Rg. nr. 3.

Tallinn	minek	19.40
Wiljandi	4.25	4.40
Pärnu	10.20	tulek

Rg. nr. 4.

Pärnu	minek	17.50
Wiljandi	23.43	23.58
Tallinn	8.25	tulek

Rg. nr. 7.

Tallinn	minek	17.30
Alliku	24.00	tulek

Rg. nr. 8.

Alliku	minek	1.15
Tallinn	7.10	tulek

Rg. nr. 3-bis.

Mõisakülla	minek	21.10
Walk E.	1.45	tulek

Rg. nr. 4-bis.

Walk E.	minek	14.00
Mõisakülla	18.40	tulek

Rg. nr. 10.

Paide	minek	0.00
Alliku	0.40	tulek

(otseühenduses Tartu Tamsalu rongidega nr. 10 ja 3.)

Turu teated.

Tartu turg 27. septembril.

Turul kauplemine õige elaw, iseäranis wõib seda öelda talurahwa turu kohta, kus rohkesti oli müügile toodud rukkijahu, kartulid, wõid, seeni j. t. aineid. Sellepärast oli nende ainete juures ka wäikest hindade alanemist märgata. Nõutawad hinnad olid järgmised: Rukkijahu 220—240 m., piiril 380—450 m., odrajahu 350 m., odratangud ja krumbid 350—380 m. pirnid, herne toop 23 m., odratangu toop 25 m., kaera tškk 480—500 m. Walged kartulid 180—200 m. wakk, wäikesed punased 230—250 m. ja amerikud 150 m. wakk.

Wõi nael, mille hind minewal nädalal 90 margani tõusis, maksis 75—80 m., pressitud wõi 85 m. nael. Mune on wähe, ja selle tõttu on nende hind 15 marga peale piisima jäämud.

Mee nael maksis 65 m., seene toop 15—20—25 m., kaalikad 3—4 m. tükk, peedid 6 m. tükk, õunad 1—3 m. tükk ning 15—30 m. matt, pirnid 10—20 m. toop, ploomid 25—60 m. toop, kirsid 70—120 m. toop, palukad 12—13 m. toop, punased sõstrad 25 m. toop, kwärske kapsa pea 5—20 m. tükk, lillekapsa pea 10 m. tükk, tomaadid 10—15 m. tükk, sibulad 8—15 m. toop, herne kannad 10 m. toop, kartulid 12—14 m. matt.

Oli näha ka mõningaid tapetud sigu, mille naelast küsiti 35 kuni 40 marka.

Lihaturul maksis sealiha nael 42—50 m., singi nael 55—65 m., sularaswa nael 80—85 m., ploomiraswa nael 75 m., loomaliha 15—24 m. nael, lambaliha 18—25 m. nael, worsti nael 15—35 m.

Kalaturg, mis kauemat aega püsis tühjana, on õige elawaks muutunud, iseäranis rohkesti müügil ahwenaid, haugi ja särgi. Ahwena nael maksis 8—14 m., särje nael 2,5—5 m., haugi nael 12 m., kiisa nael 5 m., rääbise nael 20 m.

Piimaturg on tühjawõitu, rohkemal arwul müügil hapukoort, toobi hind 120—140 m. Rõõsapiima toop maksab 15 m., hapupiima toop 6 m., kohupiima nael 12—13 m.

Heinaturul nõuti ristikheina puudast 115—120 marka, aasaheina puudast 55—60 m., rukkiõle puudast 50—60 marka.

Kauplustes on peenesuhkru hind jälle ühe marga wõrra tõusnud, nimelt 24 m. nael, leiwa hind on langenud 6 m. peale. -el.

Odawahinnalistest paberossidest tarwitakse Eestis kõige rohkem A.-S. „ASTORIA" paberosse
„ASAR"
20 tk. 10 mk.

Spordi.

Tartu reaalgümnaasiumi õpilaste omawaheliste kergespordi wõistlused

lõppesid spordi platsil 26. sept.

Wõistluse tagajärjed on järgmised:

100 meetri jooks: a) Rusfak — 12,2 sek. (rek.); **200 m. jooks:** a) Rusfak — 26,5 sek.; **1500 m. jooks:** a) Kiwi — 4 min. 52 sek.; **110 m. tõkkejooks:** a) Welt — 21 sek.; **Kõrgushüpe:** a) Martinson ja Järwits — 1,50 m.; **Kaugushüpe:** a) Kiwi — 5,52 m.; **Teiwashüpe:** a) Saage — 2,20 m. (rek.); **Kolmikhüpe:** a) Welt — 12,13 m. (rek.); **Kaugushüpe hoota:** a) Prüüs — 2,84 m.; **Kuulitõuge:** a) Feldman — 11,41 m. (rek.); **Ketasheide:** a) Feldman — 34,61 m.; **Odawiske:** a) Kunsik — 41,40 m. (rek.). ka—

Spordi kursused Wiljandis.

Kohalikul spordiringil „Tulewikul" on kawatsus lähemal ajal korraldada Wiljandis suuremaid raskejõustiku kursusi nii tõstmistes, kui ka maadlustes. Kursused korraldatakse spordi keskliidu toetusel.

Kurss.

Tallinna börse kursiseisel

28. septembril 1923. a.

Waluuta	Tehtud	Ostjad	Müüjad
1 dollar	—.—	346½	347½
1 naelsterling	1584.—	1578.—	1584.—
1 milj. Saksa m.	—.—	—.—	3,75
100 Soome marka	—.—	922.—	932.—
100 Rootsi kr.	—.—	9200.—	9250.—
100 Taani krooni	—.—	6175.—	6275.—
100 Prantsuse fr.	—.—	2145.—	2175.—
100 Hollandi guld.	—.—	13615.—	13715.—
100 Läti rubla	—.—	133,25	136,75
100 Tšeho-Sl. kr.	—.—	1045.—	1075.—
1 kuld rubla	—.—	170.—	—.—
100 Itaalia liiri	—.—	1595.—	1625.—
100 Helweetsia fr.	—.—	6225.—	6275.—

Obligatsioonid:

E. W. wõidulaen —.— 100.— 113.—

Kirjatwastused.

Eesti karskusliit, Tartus. Teie pika üleskutse awaldamiseks puudub, kahjuks, ruum.

E. M., Tartus. „Tõlke kirjanduse kättesaamatuks tegemine... jne." on mõtte poolest segane. Ei ilmu. „Pudemed Tartust", wesised awaldamiseks.

Wäljaandja Kirjastuse Osaühisus „Kaja"
Wastutaw toimetaja A. Tupits.

Tööjuhatajat

tarwis suurema talu peale, kes iseseiswalt majapidamist juhtida ja arwepidamist pidada wõib. Aleksandra Tartus, „Kaja" abitalitus Suurturg 8

Teadaanne.

Harju maakonnawalitsuse teedeosakond teatab sellega, et 28. septembril s. a. wähempakkumisel olnud Kohila-Hageri tee ehituse

suusõnal. järelpakkumine

on 2. oktoobril s. a. kell 12 päewal maakonnawalitsuse ruumis S. Roosikrantsi uul. nr. 12.

Teede osakonna juhataja
O. Jürgenfeldt (allkiri).
Asjaajaja E. Fiskar (allkiri).

Sw. Warustuswalitsus alustab põllupidajatelt

rukki ostmist

1-sel oktoobril s. a. kindlaks määratud hinnaga kohe maksetawa raha eest.

Rukki eest, mille hollandi kaal 114—118 naela, maksetakse 220 marka, üle 118 naela — 230 mk. puud.

Rukki wastuwõtmist toimetatakse:

1) Tallinnas, S. Patarei uul. nr. 13 igapäew kella 9—3.
2) Risti jaamas, 4-dal, 5-dal ja 6-dal oktoobril kella 9—4.
3) Keila jaamas, 9-dal ja 10-dal oktoobril kella 9—4.
4) Hagudi jaamas, 12-dal ja 13-dal oktoobril kella 9—4.
5) Rapla jaamas 16-dal ja 17-dal oktoobril kella 9—4.
6) Türi-Alliku jaamas 23-dal ja 24-dal oktoobril k. 9—4.
7) Raasiku jaamas, 26-dal ja 27-dal oktoobril k. 9—4.

Rukist alla 20 puuda wastu ei wõeta. Rukis peab olema kuiwatud, puhas ja raskus hollandi kaalu järele mitte alla 114 naela.

Lähemaid teateid annab Tallinnas, intendantuuriosakond, Pagari uul. nr. 1, alumisel korral tuba nr. 11 ehk toitlusladu, S. Patarei uul. nr. 13, igal äripäewal kella 9—2.

Sõjawäe Warustuswalitsus

A.-S. Th. Tedderson ja Ko.

Aleksandri uul. 27. — Telef. 1-74.

Ostab alati metsatükke, kuuse-, männi-, kase-, lepa- ja saarepalke, igasugu eksport laudu ja planke raudteede ja jõgede ääres kui ka otsekohe kohale weetud ja maksab ajakohast hinda.

Peale selle ostab **õllevõri**, wõtab neid wastu Tartus ja Wõrus ning maksab head hinda.

Müüb igasuguse puuehituse materjaali, nagu: laudu ka höölweldatud, prussi ja palke igas jämeduses ja pikkuses.

Müüa angleri lõgamull,

ligi 2 a. wana. Teateid saab Tapa alew, Luuki raamatukp.

Valwetirju

(mõisdese asutustesse, niisama ka

tõlkeid

tehakse asjatundlikult mõõdukate hindadega. Wanaturg 6, (Wiru uul. nr. 2). Kirjatõõde kontor.

Et meie kõik riidekaubad otsekohe wabrikutest suurel arwul saame, selle pärast wõime wõistlemata hindadega suurel ja wäiksel arwul soowitada:

Inglise ja kodumaa wabrikutest:

Meesterahwa willast: Kasuka, palitu, ülikonna ja jope
Naisterahwa „ Mantli, kostüümi, kleidi ja pluuse
Palitu, ülikonna ja mantli woodri, kleidi flanelli, parhi, mööbli ja põranda, pleegitud ja pleekimata pesu

riiet

Willaseid, puuwillaseid ja pikee woodi tekke, willaseid suuri, sitsi ja siidi rätte.

Inglise wabrikutest: Naisterahwa mantli plüüsi. Prantsuse wabrikutest: Kleidisiidi moodsates wärwides.

Kõiksugust muud riidekaupa ja rolli niiti.

Musta ja walget kangalõime.

Tschernow, Luksep & Ko.

Tartus,
Kaubahoowis nr. 6 — 7. Telef. nr. 156.

Estonia teaater

Laupäewal, 29. septembril kell pool 8 õhtul
Alandatud hindadega
„Hoffmanni lood"
Jacques Offenbachi fantastiline ooper 3 waat.

Pühapäewal, 28. septembril kell pool 3 p. l.
„Kerjus üliõpilane"
C. Millöckeri operett.

„Reetud talu"
A. Kitzbergi 4. waat. komöödia wiimast korda
Algus kell pool 8 õhtul.

Draamateaater.

Laupäewal, 29. sept.
Esietenduseks:
„Wahetus"
Paul Claudel'i näidend 3 w.
Tõlkinud: M. Under.
Lawastus: W. Mettus.
Dekoratsioonid: A. Tuurand.
Algus kell pool 8 õhtul.

Pühapäewal, 30. septembril
Lasteetenduseks:
Neljat ja wiimast korda
„Härjapõlwlane Nina"
Anna Schwabacheri lastemuinasjutt 7 pildis.
Algus kell 3 päewal

Esmaspäewal, 1. oktoobril
„Wahetus"
Paul Claudel'i näidend 3 w.

Kassas müügil abonnementkaardid täiskasuanute ja laste esietenduste peale.
Pääsetähtede eelmüük igapäew kella 11—1 e. l. ja 5—8 õht. t eaatri kassas ja Reisibüroos kella 10—4 p.l.

„Estoonia" kontsertsaal.

Pühapäewal, 30. septembril s. a.
Estoonia sümfooniaorkestri
5 rahwakontsert
Juhatab **R. Kull.**
Solist hra **A. Säälik** (tenor).
Algus kell pool 8 õhtul.
Pääsetähed 50—100 margani

Häid Riia
sindli- ja latinaelu
oleme saanud suuremal arwul ja soowitame odawa hinnaga.
Põllutöömasinate ja majandusasjade ladu
G. & A. Rothermundt Tartus,
Raatuse uulits 2 (kiwisilla juures).

Teadaanne.

Sellega teatab Sw. War. Walitsus, et ostetawa rukki eest, mille Hollandi kaal 114—118 naela, maksetakse 220 mk. puud ja üle 118 naela 230 mk. puud, aga mitte 250 ja 260 marka puud, nagu on waremalt wälja kuulutatud.

Metsaoksjonid.

Enampakkumisel müüakse:

1) 29. oktoobril 1923 a. Tallinnas, S.-Roosikrantsi u. nr 12, Harju maakonna metsaülema kantseleis, Triigi metskonnast 58,79 tiinu 79 tükis, hinnatud 1.449.805 mk.

2) 30. oktoobril 1923 a. Weriora wallamajas, Weriora metskonnast Wõru maakonnas 19,27 tiinu, 27 tükis, hinnatud 1.195.661 mk.

3) 30. oktoobril 1923 a. Uue-Wändra wallamajas Wändra metskonnast Pärnu maakonnas 29,63 tiinu, 30 tükis, hinnatud 1.589.413 mk.

4) 31. oktoobril 1923 a. Tõrwa alewis Patküla wallam., Koorküla metskonnast Walga maak. 45,64 tiinu ja 354 puud 26 tükis, hinnat. 2.211.213 mk.

5) 1. nowembril 1923 a. Wõtikwere wallam., Torma metskonnast Tartu maakonnas 73.86 tiinu 97 tükis, hinnatud 3.229.117 mk.

Ligemaid teateid metsatükkide üle saab kohalikkudelt metsaülematelt ja Metsade Peawalitsuselt Tallinnas, Toomkiriku pl. 3.

Metsade Peawalitsus.

Kaubandusühisus
Mey ja Landesen

Tallinn, Wiru uulits 9. Kõnetraat 14-36.

Soowitab suurel ja wäiksel mõõdul:

Söögiõli (Provenceõli)
Würtsi
Pipart
Muskaatpähklid
Muskaatõisi
Cardamomi
Nelke
Shelatiini
Wanillet
Apelsiinikoori
Kaneeli, pulbris
Ingwerit
Sinepit
Aniisi
Äädikat
Kilusoolamise würtsi
Põdrasarwesoola
Türgipipart
Safraani
Loorbeerlehti
Küpsetamise pulbrit
Nestorseepi
Steariinküünlaid
Pesusinet
Pesusoodat
Söögisoodat
Hambapulbrit
Potashi
Wasepuhastamise kreemisit
Saapakreemisid
Salpeetrit
Riisitärklist
Juustulaabi-ekstrakti
Juustuwärwi
Wõiwärwi

Ühisus „PIONEER"

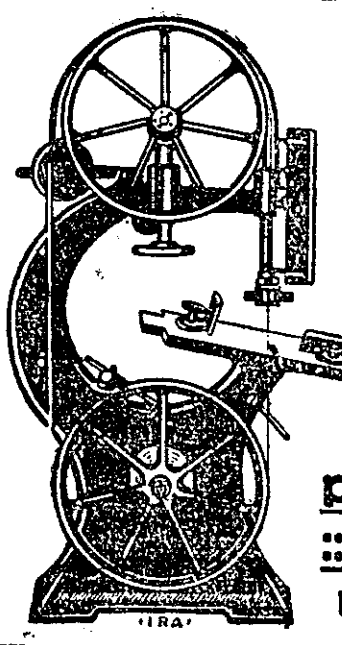

Tallinn,
Harju uul. 45.

Telefonid 8-26 ja 27-99.

Saadetus Rootsi
puutööstuse- :: masinaid ::
kohale jõudnud.

Estoonia kontsertsaal

Teisipäewal, 2. oktoobril
LUDVIG JUHT'i
(kontrabass)
ainuõhtune kontsert
Kaasategew prof. Theodor Lemba (klawer)
Eeskawas: Rusfewitziy, Chopin, P. Juon, L. Juht, Fr. Ceruy, Liszt j. t. helitööd.
Algus kell pool 8 õhtul.
Pääsetähed 200—50 margani eelmüügil teaatri kassas.
Estoonia kontsertbüroo.

---

1. oktoobril s. a. kell 10 hom. on Toompeal, Iosslaias

oksjon.

Müügile tuleb oksjonitest järeljäänud mitmesuguseid ehitusmaterjaalid, nii kui: kustutatud lubi, asfalt, elektri- ja puumaterjaalid, töörõistad jne.

Lähemaid teateid saab laduwalitsejalt Riigikoguhoones, Ehituspeawalitsuse arwepidamise ruumis.

Ehituspeawalitsus

Olen saanud uue partii
wenesaapaid

kalameestele ja töölistele, head talla-, pastla- ja pinsolinahla
Iwan Gunjäschin
end. Kurepoe Wanka.
Gonsiori uul. 3, Tallinnas.

Teadaanne.

Opetöö algab „WAHI" POLLU- ja AIATÖÖ KOOLIS 15. oktobril. Opilasteks wõetakse wastu isikud, kes sundusliku rahwakooli on lõpetanud ehk wastawalt selle hariduse on saanud.

Ligemaid teateid saab: „WAHI" põllutöö kooli juhatajalt; üle Tartu.

A.-ü. „Ühiselu", Tallinnas, Wiru uul. 42